LOUTER GENADE

OVER VERBOND, BELOFTEN EN PREDIKING

Louter genade

over verbond, beloften en prediking

handleiding en toelichting

bij de kerkelijke rechtspraak

uitgave op last van het Deputaatschap Vertegenwoordiging en Voorlichting

van de Gereformeerde Gemeenten

Op de achtergrond van de omslag van dit boek:
Hoofdstuk 7 van de eerste uitgave van de Engelse Westminster Confessie (1647).

Grafische verzorging: Den Hertog - Houten

© 2002 Deputaatschap Vertegenwoordiging en Voorlichting van de Gereformeerde Gemeenten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding (ds. J.J. van Eckeveld)

Voorafgaande samenvatting

I. Verbond
1. Het werkverbond niet vergeten
2. Het genadeverbond geopenbaard
3. Wie zijn er in het genadeverbond?

II. Beloften
1. De inhoud van de beloften
2. De vervulling van de beloften

III. Prediking
1. De roeping
2. Wat laat de Heere prediken?
3. Gods welbehagen gaat door Christus' hand voort

Verbond, beloften en prediking

Inleiding

I. Gereformeerde belijdenisgeschriften
A. De Drie Formulieren van Enigheid
1. Nederlandse Geloofsbelijdenis
2. Heidelbergse Catechismus
3. Dordtse Leerregels
a. Uitverkiezing vormt hart van het genadeverbond
b. Uitverkoren in Christus, het Hoofd
c. Twee verbonden
d. De grote inhoud van het genadeverbond
e. De Dordtse Leerregels over belofte en prediking

B. De Westminster Confessie

a. God handelt verbondsgewijze met de mens

b. Twee verbonden in Westminster

c. Opgericht met Christus

d. Wezen en bediening van het verbond

II. De leeruitspraken van 1931

a. De tekst van de leeruitspraken

b. Niet iets nieuws

c. De vastheid van het genadeverbond

d. De Schriftplaatsen

III. Verbond, belofte en prediking

1. Verbond

a. Twee verbonden

b. Het hart van de kerk

c. Wezen en Hoofd van het verbond

d. De bediening van het verbond

e. Onze verantwoordelijkheid

f. Aanbieding van genade

g. Wezen en bediening

2. Beloften

a. Beloften van het Evangelie

b. Beloften des verbonds

3. Prediking

a. Bediening van het verbond

b. De drie stukken

c. Wedergeboorte

d. Kenmerken

e. Geen rust buiten Christus

f. Separeren

g. Pastoraal

Bijlage bij de Verklarende weergave

1. Generale Synode 1971
2. Generale Synode 1977
3. Generale Synode 1986

Inleiding

Deze publicatie wordt u aangeboden op last van de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten door het Deputaatschap Vertegenwoordiging en Voorlichting. Op de Generale Synode te Utrecht gehouden in 2001 en 2002 werd uitvoerig gesproken over de leer, zoals die naar Schrift en belijdenis altijd in de gemeenten is voorgestaan. Dit had te maken met een tweetal publicaties van de hand van Dr. Ir. J. Blaauwendraad, die veel verwarring en verontrusting hebben teweeggebracht. Op de Particuliere Synode Noord-West van 17 mei 2001 zijn deze publicaties aan de orde geweest naar aanleiding van een vraag van de classis Gouda. Hoewel de Particuliere Synode uitsprak, dat de bezwaren tegen de leer der gemeenten, in genoemde publicaties op niet-kerkelijke wijze aan de orde zijn gesteld, werd toch besloten aan de Generale Synode te vragen nog eens duidelijk uit te spreken wat binnen de gemeenten altijd is geleerd ten aanzien van verbond, beloften en prediking. Zo zou naar ouderen en jongeren toe opnieuw duidelijk gemaakt kunnen worden hoe over deze zaken naar Schrift en belijdenis gedacht dient te worden.

De Generale Synode besloot het moderamen op te dragen een 'verklarende weergave' van de leer samen te stellen en deze toe te spitsen op de thema's van verbond, beloften en prediking. Tevens zou daaraan als bijlage moeten worden toegevoegd wat de synoden van 1971, 1977 en 1986 in reactie op toen ingediende appèlschriften daarover hebben uitgesproken. Het moderamen stelde een concept samen, dat op de Generale Synode werd besproken en vastgesteld. Besloten werd deze 'verklarende weergave' uit te geven, zodat kerkenraadsleden, maar ook ouderen en jongeren binnen de kring der gemeenten daarvan kennis zouden kunnen nemen. Deze uitgave ligt thans voor u.

We hebben deze publicatie de titel *Louter genade* meegegeven. Deze titel maakt duidelijk, waar het ten diepste om gaat. Zalig worden is enkel en alleen genade. In de stilte der eeuwigheid heeft de Vader

in Zijn verkiezend welbehagen de Zijnen verkoren en aan Zijn Zoon gegeven als het loon op Zijn Middelaarsarbeid. Daar ligt de vaste grondslag van het verbond der genade. Als Hoofd en Middelaar van het verbond heeft Christus al de Zijnen gekocht en betaald met de dure prijs van Zijn bloed. Het is de Heilige Geest, Die de gegevenen des Vaders in de tijd door waarachtige wedergeboorte Christus inlijft en doet delen in al de goederen van dat verbond. Daarvoor gebruikt Hij de prediking van wet en Evangelie als het grote middel om zondaren te leiden tot Christus. Zo is de zaligheid en de verzoening met God van het begin tot het eind 'louter genade'. In de mens blijft geen roem over, maar het is 'door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen'.

Het zal duidelijk zijn, dat het gaat over de meest wezenlijke zaken. We hopen dat, onder verantwoordelijkheid van het deputaatschap en op last van de synode, in de toekomst nog een nadere uitwerking van deze publicatie zal verschijnen, die mede op onze jongeren zal zijn toegespitst. Het is immers van groot belang dat onze jeugd in deze wezenlijke zaken schriftuurlijk en confessioneel wordt voorgelicht.

We willen de wens uitspreken, dat de Heere deze publicatie zal zegenen, opdat we verstaan mogen wat het zeggen wil, dat zondaren zalig worden uit 'louter genade'.

Namens het Deputaatschap Vertegenwoordiging en Voorlichting der Gereformeerde Gemeenten,

Zeist, juli 2002

Voorafgaande samenvatting

Het heeft de eeuwige God behaagd uit het verloren mensengeslacht Zijn kerk tot de zaligheid te brengen. In Zijn onbegrijpelijke liefde heeft Hij daartoe Zijn Zoon gegeven. In die eeuwige liefde Gods ligt de vastheid van het verbond. Ook de beloften en de prediking staan in dit licht. Het gaat om de verheerlijking van Zijn Naam, om de volvoering van Zijn welbehagen, om de zaligheid van Zijn kerk.

Het is goed temidden van veel vragen die op dit terrein vandaag opgeworpen worden nog eens na te gaan wat er precies bedoeld wordt met verbond, beloften en prediking. Wat heeft de Heere ons te zeggen; wat is hierin Zijn werk? Voorafgaand aan een bredere uitwerking geven wij eerst een eenvoudige verwoording van de kern van de onder ons voorgestane schriftuurlijke, gereformeerde leer betreffende verbond, beloften en prediking.

I. Verbond

1. Het werkverbond niet vergeten

Terstond na de schepping heeft God met Adam en in hem met de gehele mensheid, allen die bij Adam horen, het werkverbond opgericht (Romeinen 5:12 e.v.). Door te gehoorzamen, zou de mens het onverliesbare leven verdienen. Maar Adam is in brute ongehoorzaamheid van God afgevallen en heeft zichzelf en al zijn nakomelingen in de dood en onder de vloek gebracht. Wat God bedreigt, doet Hij. Hoewel wij allen van nature in een verschrikkelijke doodsstaat verkeren, blijft de eis van het werkverbond voor alle mensen gelden (HC vraag en antwoord 9). 'Wij worden allen in zonden ontvangen en geboren' (HC vraag en antwoord 7).

Alle mensen zijn van nature in een verbroken werkverbond. Dat wil zeggen: God blijft Zijn beeld van de gevallen mens eisen; maar 'wij allen zijn ganselijk onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad' (HC vraag en antwoord 8).

2. Het genadeverbond geopenbaard

Door de zondeval is Gods Raad niet teniet gedaan. Reeds van eeuwigheid had God gedachten des vredes om Zijn kerk zalig te maken. De Heere heeft door de diepte van de val heen Zich er toch toe willen verbinden om zondaren genadig te zijn. De volvoering van dit genadeverbond is door God de Vader gelegd in de handen van Zijn Zoon, en niet in mensenhanden. Christus zou als Borg alles voldoen (Psalm 40) en aan Hem werden de uitverkorenen als loon op Zijn arbeid beloofd (Psalm 2). Al de beloften zijn door de Vader aan Hem, als het Hoofd van het verbond vermaakt (Romeinen 5:15 e.v.). Zo zal het welbehagen Gods voorspoedig voortgang hebben. Dit genadeverbond heeft God terstond na de zondeval bekend gemaakt.

3. Wie zijn er in het genadeverbond?

Het wezen, de kern van dit genadeverbond omvat de uitverkorenen. Zij zullen zeker zalig worden (Romeinen 8:30).

De bediening van dit genadeverbond omvat veel meer mensen. Aan allen die onder de bediening van het genadeverbond leven worden de Woorden Gods toebetrouwd (Ezechiël 36; Jeremia 31; Romeinen 8:3).

Christus leert nadrukkelijk dat niemand in het Koninkrijk Gods kan ingaan, tenzij dat hij wederom geboren worde (Johannes 3:3, 5). Door wedergeboorte en geloof krijgt een mens deel aan het wezen van het genadeverbond. Maar dit neemt niet weg dat alle gedoopten wel in een uitwendige betrekking tot het genadeverbond staan. Zij allen worden geroepen. Dat maakt hun verantwoordelijkheid des te groter.

II. Beloften

1. De inhoud van de beloften

Wanneer het gaat over beloften, moeten we goed letten op de inhoud en het adres van deze beloften. De belofte des Evangelies, dat een iegelijk die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven hebbe, moet alle volken en mensen verkondigd en voorgesteld worden. En dat niet vrijblijvend, maar met bevel van bekering en geloof (DL II.5). Waarbij met ernst betuigd wordt wat Hem aangenaam is, namelijk dat de geroepenen tot Hem komen. En die tot Hem komen en geloven, belooft Hij de rust der zielen en het eeuwige leven (DL III/IV.8). Wat God belooft, doet Hij.

De kerninhoud van het genadeverbond is: De rust der zielen en het eeuwige leven. 'Komt herwaarts tot Mij allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven'' (Mattheüs 11:28). 'En dit is de wil Desgenen Die Mij gezonden heeft dat een iegelijk die de Zoon aanschouwt en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage' (Johannes 6:40).

2. De vervulling van de beloften

Het is duidelijk dat de vervulling van hetgeen hier beloofd wordt, geldt degenen die komen en in Hem (de Zoon) geloven. Dat zijn de gegevenen van de Vader, de uitverkorenen. 'Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen' (Johannes 6:37). Degenen die tot Hem komen, doen dat door de trekkingen van de Vader. 'Niemand kan tot Mij komen tenzij dat de Vader die Mij gezonden heeft hem trekke' (Johannes 6:44). Ze doen dat door de leringen van de Vader (Johannes 6:45). Om dit onderwijs te geven, is de Trooster, de Heilige Geest gezonden. Die zal u alles leren (Johannes 14:26). Hij zal overtuigen van zonde (Johannes 16:9). Hij zal van Mij (de

Zoon) getuigen (Johannes 15:26). Hij zal het uit het Mijne nemen en zal het u verkondigen (Johannes 16:14).

De rust der zielen en het eeuwige leven wordt verkregen door vermoeiden en belasten in de weg van het komen des geloofs. Door het geloof dat een gave Gods is en gewerkt wordt door Woord en Geest. In een weg van overtuiging en ontdekking wordt geleerd een vermoeide en belaste te zijn en zo komen de gegevenen des Vaders tot Christus.

Hier openbaart zich het wezen van het genadeverbond. 'En dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt de HEERE; Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun harten schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn' (Jeremia 31:33).

III. Prediking

1. De roeping

Zovelen als er door het Evangelie geroepen worden, die worden ernstig geroepen. Want God betoont ernstig en waarachtig in Zijn Woord, wat Hem aangenaam is; namelijk dat de geroepenen tot Hem komen (DL III/IV,8).

Hier gaat het over de bediening van het verbond. Deze bediening omvat meerdere personen dan de uitverkorenen. Echter: 'Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren' (Mattheüs 20:16; 22:14). Maar dat staat een ernstige en ruime prediking niet in de weg. Want 'de verborgen dingen zijn voor de Heere onze God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen' (Deuteronomium 29:29). In deze bediening van het verbond wordt met ernst gepredikt dat de Heere geen lust heeft in de dood van de goddeloze maar daarin dat hij zich bekere en leve (Ezechiël 33:11). De ernstige oproep tot bekering of de aanbieding der genade komt in de prediking welmenend tot alle hoorders. 'Wij bidden u van Christus' wege, laat u met God verzoenen' (2 Korinthe 5:20b). Hoe ernstig is het hieronder te verkeren, want die 'niet naar Zijn wil gedaan heeft, zal met vele slagen geslagen worden' (Lukas 12:47b).

2. Wat laat de Heere prediken?

Opdat uit het gevallen Adamsgeslacht 'mensen tot geloof gebracht worden' (DL I,3), laat God Zijn Woord prediken. Dit is een grote goedertierenheid van God. Want dit is Hij aan niemand verplicht, want 'alle mensen hebben in Adam gezondigd en zijn des vloeks en eeuwigen doods schuldig geworden' (DL I,1).

In de prediking gaat het over alles wat God in Zijn Woord geopenbaard heeft. Het zal gaan over de goede schepping en de verschrikkelijke

zondeval, over de openbaring van Gods heil in Christus en over het aanstaand oordeel (Handelingen 10:42, 43). De prediking komt op vanuit het welbehagen Gods (Jesaja 53:10). Dwars door de diepte van de zondeval heen maakt Hij Zijn kerk zalig naar Zijn eeuwige verkiezing. Daartoe heeft Hij Zijn Zoon gezonden en laat Hij Zijn Naam prediken als de enige Naam onder de hemel gegeven door welke de mensen moeten zalig worden (Handelingen 4:12). Zo moet in de prediking de ernstige aanbieding der zaligheid tot alle hoorders uitgaan. De eis Gods en de verantwoordelijkheid van de mens moeten naar voren komen. Iedereen moet van de zonde afgemaand en tot bekering en geloof opgeroepen worden. Wet en Evangelie moeten uitgedragen worden. Maar de doodsstaat van de mens is zo radicaal, dat niemand tot bekering en geloof komt uit zichzelf (Romeinen 3:11, 12). Ook niet onder de lieflijkste prediking der genade. Daartoe is de krachtdadige toepassing van de Heilige Geest nodig (Johannes 6:63). Ook dat moet in de prediking naar voren komen. En evenzeer dat het de Heere behaagt deze toepassing des Geestes te doen plaatsvinden door middel van de prediking van Zijn Woord.

Van de prediking van Christus Zelf kunnen wij leren dat Hij verschil maakt tussen Zijn hoorders: bekeerden en onbekeerden; kleingelovigen en meer bevestigde gelovigen. Dat noemen wij separerende prediking. Daarbij zal gezocht moeten worden mensen van verkeerde gronden af te brengen (Mattheüs 7:13 e.v.). Ook dat hoort wezenlijk bij de schriftuurlijke prediking.

3. Gods welbehagen gaat door Christus' hand voort

In de prediking moet de rijke Christus verkondigd worden voor een arme zondaar en hoe deze arme zondaar deel krijgt aan deze rijke Christus. Zo moet de schuldige doodsstaat van de mens aan de orde komen, maar ook dat de Heilige Geest zaligmakend overtuigt van en ontdekt aan zonde, ellende en schuld. Op die wijze komen de drie stukken ellende, verlossing en dankbaarheid aan de orde; en hoe er in die weg en volgorde plaats gemaakt wordt voor Christus en hoe de

uitverkorenen deel krijgen aan Hem en Zijn weldaden door het geloof.

De schriftuurlijke prediking zal niet uitsluitend bestaan uit, of opgaan in de aanbieding der zaligheid. Naar het welbehagen Gods in Christus worden door Woord en Geest daadwerkelijk mensen tot de zaligheid gebracht (Romeinen 10:14). In de prediking zal het dan ook gaan over het werk van de Drie-enige God. Dan komen vanzelf ook de schriftuurlijke kenmerken van het zaligmakend werk des Geestes aan de orde (1 Korinthe 2:12). In de prediking mag nimmer rust gegeven worden buiten Christus, ook niet in bepaalde kenmerken. Maar de prediking zal juist heendrijven naar Christus en opwekken te staan naar verzekering van het aandeel aan Hem. Zo mag de rijkdom en volheid van Gods verbond in Christus opengaan voor Gods kinderen.

De prediking omvat vele zaken. Waarbij het centrum is dat het welbehagen
Gods door Christus' hand gelukkiglijk zal voortgaan. Tot in de late nageslachten.

Verbond, beloften en prediking

Dit tweede gedeelte van de uitgave bevat een verklarende weergave van de binnen de Gereformeerde Gemeenten overeenkomstig Gods Woord en de gereformeerde belijdenis beleden leeropvattingen betreffende verbond, beloften en prediking

Inleiding

Deze 'Verklarende weergave' is een verwoording van hetgeen op grond van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis binnen de Gereformeerde Gemeenten geleerd wordt omtrent verbond, beloften en prediking. De gereformeerde belijdenissen uit de zestiende en zeventiende eeuw zijn geheel gegrond op Gods Woord. Het eerste hoofdstuk stelt daarom die belijdenisgeschriften aan de orde. Wat is daarin te vinden over verbond, beloften en prediking?

Het tweede hoofdstuk biedt een weergave van de in 1931 door de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten aangenomen leeruitspraken. In het bijzonder de bij de derde en zesde synode-uitspraak uitdrukkelijk genoemde bijbelteksten komen aan de orde. In deze uitspraken wordt nader verwoord wat hieromtrent reeds in de eerder genoemde belijdenisgeschriften wordt geleerd.

Het derde hoofdstuk maakt de verbanden duidelijk. Wie de in paragraaf 1 verwoorde gegevens vergelijkt met de leeruitspraken, constateert dat het spreken van de Synode in 1931 geheel overeenstemt met dat van de gereformeerde belijdenisgeschriften. Datzelfde verband bestaat ook met de rapporten van 1971, 1977 en 1986. Al die uitspraken en documenten kenmerken zich door onderlinge samenhang en eenstemmigheid in de visie op verbond, beloften en prediking. Duidelijk wordt wat binnen de Gereformeerde Gemeenten altijd al werd beleden. In overeenstemming met gereformeerde confessies. Als bijlage is

bijgevoegd wat in de genoemde rapporten van 1971, 1977 en 1986 betreffende dit onderwerp valt te vinden.

I. Gereformeerde belijdenisgeschriften

A. De Drie Formulieren van Enigheid

In de Drie Formulieren van Enigheid, die onder ons kerkelijk gezag hebben - de Heidelbergse Catechismus (HC; 1563), de Nederlandse Geloofsbelijdenis (NGB; 1561) en de Dordtse Leerregels (DL; 1619) - ontbreekt een uitgewerkte leer over de verbonden. Die treft men wel aan in de wat later gedateerde Westminster Confessie (1647). Deze werd in de Engelssprekende gereformeerde wereld zeer gezaghebbend. Toch vallen in de Drie Formulieren van Enigheid grondgedachten te vinden voor de leer der verbonden. Dat blijkt uit de volgende aanhalingen.

1. Nederlandse Geloofsbelijdenis

Artikel 34 van de NGB stelt het genadeverbond aan de orde in verband met de kinderdoop. Dit artikel noemt de doop 'het merkteken des verbonds.' Verder zegt de NGB dat de 'kinderkens der gelovigen' gedoopt moeten worden, 'gelijk de kinderkens in Israël besneden werden, op dezelfde beloften, die onze kinderen gedaan zijn.'

Artikel 29 spreekt over 'het onderscheid en de merktekenen der ware en valse kerk.' De ware kerk houdt zich aan 'het zuivere Woord Gods, verwerpende alle dingen, die daar tegen zijn, houdende Jezus Christus voor het enige Hoofd.' De belijdenis spreekt hier duidelijk over Christus als het 'enige Hoofd' van Zijn kerk.

De NGB spreekt niet uitdrukkelijk over de samenhang van prediking en beloften, of over de beloften afzonderlijk. Artikel 29 noemt de 'reine predikatie des Evangelies' als één van de merktekenen van de ware kerk. En artikel 33 belijdt dat de sacramenten Gods beloften

verzegelen. In artikel 37, over 'het laatste oordeel', spreekt de belijdenis uit dat 'de vromen en uitverkorenen' in de heerlijkheid ten volle genieten zullen 'de beloften Gods, in Jezus Christus onze Heere.'

2. Heidelbergse Catechismus

De HC spreekt in vraag 74 over het genadeverbond in verband met de heilige doop. Evenals het in zijn oorspronkelijke vorm van 1566 daterende, gereformeerde Doopformulier. Daarin komt de doop aan de orde als teken van 'een eeuwig verbond der genade.' Alle gedoopten zijn volgens de eerste
doopvraag *in Christus geheiligd*. Maar niet allen zijn wedergeboren. Want het gebed in het Doopformulier vraagt of God de te dopen kinderen genadig wil aanzien. En of God hen door Zijn Heilige Geest Zijn Zoon Jezus Christus *wil inlijven*. In het onderscheid tussen het in Christus geheiligd en ingelijfd worden, zien wij reeds de contouren van respectievelijk de bediening en het wezen van het genadeverbond. In vraag 82 spreekt de HC over het genadeverbond in verband met het toezicht op degenen, die tot het avondmaal komen.

Over de prediking en de beloften gaat het vooral in Zondag 31. Deze spreekt over de 'sleutelen des hemelrijks.' De HC belijdt dat de gelovigen, 'allen en een iegelijk', wordt verkondigd 'dat hun, zo dikwijls als zij de beloftenis des Evangelies met een waar geloof aannemen, waarachtiglijk al hun zonden van God, om der verdiensten van Christus' wil, vergeven zijn' (antwoord 84). Uit Zondag 31 blijkt dus dat in de prediking de 'beloftenis des Evangelies' verkondigd moet worden. En de 'gelovigen' nemen deze aan. Tot vergeving der zonden. Alle ongelovigen daarentegen wordt betuigd 'dat de toorn Gods en de eeuwige verdoemenis op hen ligt, zolang als zij zich niet bekeren.'

In diezelfde lijn ligt de inhoud van Zondag 7. Deze vraagt: 'Wat is dan een Christen nodig te geloven?' (vraag 22). En het antwoord luidt: 'Al wat ons in het Evangelie beloofd wordt.' De HC typeert het geloof, evenals de NGB, duidelijk als een werk van God. De Heilige Geest 'ontsteekt in onze harten een oprecht geloof' (artikel 22 NGB). Die

Geest werkt het geloof 'door het Evangelie in mijn hart' (antwoord 21, HC).

3. Dordtse Leerregels

De DL spreken iets uitvoeriger over de verbondsleer. Hoofdstuk I.17 stelt vast dat de kinderen der gelovigen met hun ouders begrepen zijn in het genadeverbond.

a. Uitverkiezing vormt hart van het genadeverbond

Hoofdstuk II.8 spreekt dan over 'de genadige wil en het voornemen Gods des Vaders, dat de levendmakende en zaligmakende kracht van de dierbare dood Zijns Zoons zich uitstrekken zou tot alle uitverkorenen.' En in dat verband bevatten de DL een belangrijke passage: 'God heeft gewild, dat Christus door het bloed Zijns kruises (waarmede Hij het nieuwe verbond bevestigd heeft) uit alle volken, stammen, geslachten en tongen, diegenen allen en die alleen, krachtiglijk zou verlossen, die van eeuwigheid tot zaligheid verkoren, en van de Vader Hem gegeven zijn.' Dit citaat leert duidelijk dat de uitverkiezing het hart van het genadeverbond vormt. In dit verbond zijn immers de Zijnen, de aan Hem door de Vader gegevenen begrepen. En tevens dat God heeft gewild, dat zij allen en zij alleen de zaligheid zouden ontvangen.

Daarbij belijden de DL krachtig dat 'het geloof in Jezus Christus, en de zaligheid door Hem, een genadige gave Gods is' (DL I.5). Dat geloof is geen puur menselijke activiteit als uit zichzelf, maar een eenzijdige Godsdaad. Daar wijzen de Dordtse Leerregels met nadruk op: 'Zo is het geloof een gave Gods, niet omdat het aan de vrije wil des mensen van God wordt aangeboden, maar omdat het de mens metterdaad wordt medegedeeld, ingegeven en ingestort (DL III/IV,14; zie ook II, verwerping der dwalingen 6).

b. Uitverkoren in Christus, het Hoofd

De verwerping der dwalingen II.2 benadrukt dat Christus metterdaad het verbond der genade met Zijn bloed heeft bevestigd. De DL verwijzen dan naar 'de Schrift, die leert dat 'Christus Borg en Middelaar is geworden eens beteren', dat is, 'des nieuwen verbonds' (Hebreeën 7:22 en 8:6) en dat een 'Testament in de doden eerst vast is' (Hebreeën 9:15, 17).

Hoofdstuk I.7 noemt Hem het Hoofd van Zijn gemeente. De Leerregels belijden hier dat de Heere de Zijnen 'louter uit genade uitverkoren heeft in Christus, Dewelken Hij ook van eeuwigheid tot een Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen, en tot een Fundament der zaligheid gesteld heeft. En opdat zij door Hem zouden zalig gemaakt worden, heeft Hij ook besloten hen aan Hem te geven.'

c. Twee verbonden

De verwerping der dwalingen II.2 wijst de opvatting af dat het enige doel van de dood van Christus zou zijn 'dat Hij de Vader een bloot recht zou verwerven, om met de mensen wederom zodanig verbond als Hem believen zou, hetzij der genade of der werken, te kunnen oprichten.' Wie deze woorden nauwkeurig leest, constateert dat het uitgangspunt is, dat er twee verbonden zijn met het oog op de zaligheid van de mens: het genadeverbond en het verbond der werken.

d. De grote inhoud van het genadeverbond

Wat is nu de inhoud van het genadeverbond? De verwerping der dwalingen II.4 veroordeelt de gedachte dat God in 'het nieuwe verbond der genade' aan de gehoorzaamheid van het geloof enige verdienste toerekent. Dit artikel benadrukt, dat het genadeverbond 'daarin bestaat, dat wij door het geloof, voor zoveel het de verdiensten van Christus aanneemt, voor God gerechtvaardigd en zalig gemaakt worden.' Hieruit blijkt dat de grote inhoud van het genadeverbond niets anders is dan de weg, langs welke God door Christus het eigendom wordt van de zondaar, en hij een eigendom van God. Dit krijgt in het leven van Gods kinderen op aarde reeds gestalte. De Leerregels stellen duidelijk dat deze

zaligheid alleen het deel is van de uitverkorenen. Met nadruk verwerpen de Leerregels dan ook de dwaling, 'dat alle mensen in de staat der verzoening en de genade des verbonds zijn aangenomen' (verwerping der dwalingen II.5).

e. De Dordtse Leerregels over belofte en prediking

In hoofdstuk II.5 spreken de DL over de belofte van het Evangelie, die 'alle volken en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof.'

Tegelijk spreken de Leerregels met onderscheid over de beloften. In II.5 gaat het over de belofte van het Evangelie, die tot ieder komt, tot wie de Heere Zijn Woord zendt. In III/IV.8 zeggen de Leerregels echter het volgende: 'Hij belooft ook met ernst allen, die tot Hem komen en geloven, de rust der zielen en het eeuwige leven.'

De belofte van het Evangelie komt tot ieder. In de prediking heeft de aanbieding van genade plaats, zo stellen de Leerregels duidelijk. Hoofdstuk III/IV.9 belijdt dat 'Christus door het Evangelie aangeboden wordt', ook aan degenen, die 'niet komen en niet bekeerd worden'. Maar belooft de Heere ook aan ieder in absolute zin het eeuwige leven? Nee, zeggen de Leerregels, maar alleen aan degenen, die geloven.

Het ligt in de lijn van het spreken van de Leerregels om te stellen dat in de belofte van het Evangelie de aanbieding van genade komt tot alle hoorders van het Woord. De belofte van het eeuwige leven geldt echter alleen hen 'die tot Hem komen en geloven.' In dit verband valt hier tevens te verwijzen naar de voorrede op de DL. Deze typeert Mattheüs 28:20 als een 'vriendelijke belofte.' Het 'Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld' geldt heel duidelijk de strijdende kerk als geheel. Terwijl de belofte aan de heiligen overeenkomstig hoofdstuk V.8, evenmin als Gods raad, kan worden gebroken of krachteloos gemaakt.

B. De Westminster Confessie

De Belijdenis en de Catechismus van Westminster ontvingen hun formulering tientallen jaren later dan de Drie Formulieren van Enigheid. De geschriften van Westminster spreken uitvoerig over de leer der verbonden. Hoofdstuk 7 van de Westminster Confessie heeft als titel: 'Over Gods verbond met de mens.'

a. God handelt verbondsgewijze met de mens

Artikel 1 uit dit hoofdstuk belijdt: 'De afstand tussen God en het schepsel is zo groot, dat, hoewel de redelijke schepselen aan Hem als hun Schepper gehoorzaamheid verschuldigd zijn, zij toch nooit enige zegen van Hem tot hun zaligheid of beloning zouden kunnen ontvangen, tenzij door een vrijwillige nederbuiging van Gods zijde. Het heeft Hem behaagd dit tot uitdrukking te brengen door middel van een verbond.'

Hier komt ter sprake dat de Heere verbondsgewijze handelt met de mens. De confessie noemt daarbij de volgende Schriftplaatsen: Jesaja 40:13-17; Job 9:32, 33; 1 Samuël 2:25; Psalm 113:5, 6; Psalm 100:2, 3; Job 22:2, 3; Job 35:7, 8; Lukas 17:10; Handelingen 17:24, 25.
In Zijn onuitsprekelijke goedheid heeft de Heere Zich in een verbondsrelatie geplaatst met de mens, met Adam. Daarvan zegt artikel 2 dan vervolgens: 'Het eerste verbond dat met de mens gemaakt werd, was een verbond der werken, waarin aan Adam het leven werd beloofd, en in hem aan al zijn nakomelingen, op voorwaarde van volmaakte en persoonlijke gehoorzaamheid.'

We vinden hier een duidelijke uiteenzetting van de leer van het werkverbond. Met heldere bewoordingen leert dit artikel, dat onze eerste gelukzaligheid afhing van de eerste Adam. Als bewijs uit de Heilige Schrift noemt dit artikel Galaten 3:12; Romeinen 10:5 en 5:12-20; Genesis 2:17 en Galaten 3:10.

b. Twee verbonden in Westminster

In artikel 3 spreekt de Westminster Confessie vervolgens over het genadeverbond. 'Aangezien de mens door zijn val zichzelf onbekwaam gemaakt heeft om door dat verbond het leven te verkrijgen, heeft het de HEERE behaagd een tweede verbond te sluiten, dat gewoonlijk het genadeverbond wordt genoemd: waarmee Hij uit vrije genade aan zondaren het leven en de zaligheid aanbiedt door Jezus Christus, terwijl Hij van hen het geloof in Hem eist opdat zij zalig mogen worden. Hij belooft aan allen die verordineerd zijn tot het eeuwige leven Zijn Heilige Geest, ten einde hen gewillig en bekwaam te maken om te geloven.'

Het is duidelijk dat de Westminster Confessie twee verbonden leert in betrekking tot de zaligheid van de mens: het werkverbond (hoofdstuk 7.2) en het genadeverbond (hoofdstuk 7.3). De omschrijving van het genadeverbond in de Westminster gaat uit van de bekendmaking van het verbond in de tijd. Als Hoofd van het genadeverbond ontving Christus reeds van eeuwigheid Zijn aanstelling. In dat opzicht kunnen we het genadeverbond het eerste verbond noemen. Als de Opperste Wijsheid zegt Christus in Spreuken 8:23: 'Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest.' Gods kinderen ontvingen in Christus Jezus de belofte van het eeuwige leven 'voor de tijden der eeuwen' (Titus 1:2).

Het genadeverbond heet in de Schriften dan ook een eeuwig verbond (Hebreeën 13:20). De achttiende-eeuwse theologen Ralph en Ebenezer Erskine en James Fisher waren destijds verantwoordelijk voor de uitgave van een boek over de Kleine Catechismus van Westminster. Ds. G.H. Kersten gaf in 1948 het gedeelte uit dat handelt over het genadeverbond. Bij het twintigste leerstuk zegt vraag 28: 'Hoe moeten we ons het verbond der genade voorstellen in zaken, orde en wezen? Antwoord: Ofschoon het verbond der genade, ten opzichte van volgorde en openbaring in de wereld het tweede verbond was, toch was het in wezen het eerste, omdat het daadwerkelijk was gemaakt met Christus van eeuwigheid, Titus 1:2.'

c. Opgericht met Christus

Op de vraag met wie het genadeverbond werd opgericht, vinden we - in overeenstemming met hoofdstuk 7.3 van de Westminster Confessie - een duidelijk antwoord in de Westminster Grote Catechismus. Vraag 31 luidt: 'Met wie werd dat genadeverbond gemaakt?' Antwoord: 'Het genadeverbond werd gemaakt met Christus als de tweede Adam, en in Hem met al de uitverkorenen als Zijn zaad.'

Onder de teksten uit de Bijbel waarheen vraag en antwoord 31 verwijzen, vinden we Romeinen 5:15-21. Daar staan Adam en Christus tegenover elkaar. In Adam zijn alle mensen begrepen 'tot verdoemenis.' In Christus zijn al de Zijnen begrepen 'tot rechtvaardigmaking des levens'. Zo mag Adam met recht het hoofd van het werkverbond heten en Christus het Hoofd van het genadeverbond. In Adam zijn immers al zijn nakomelingen begrepen en in Christus al Zijn uitverkorenen. Jesaja 42:6 is een van de teksten waarheen 7.3 van de Westminster Confessie verwijst. De Heere zegt daar: 'Ik zal U geven tot een Verbond des volks.' De kanttekeningen bij onze Statenvertaling wijzen hier duidelijk op Christus.

d. Wezen en bediening van het verbond

Hoofdstuk 7.3 van de Westminster Confessie wijst ook duidelijk op het verschil tussen het wezen en de bediening van het genadeverbond. In de bediening van het verbond biedt de Heere 'uit vrije genade zondaren het leven en de zaligheid aan door Jezus Christus, terwijl Hij van hen het geloof in Hem eist opdat zij zalig mogen worden'. Die aanbieding komt tot alle zondaren van het menselijk geslacht die het Evangelie horen. Maar aan wie belooft de Heere Zijn Geest te geven? Alleen aan 'allen die tot het eeuwige leven verordineerd zijn'. Duidelijk blijkt dat ook de Westminster Confessie met onderscheid spreekt over de beloften.
In hoofdstuk 7.4 wijst de Westminster Confessie er dan op dat het genadeverbond in de Schrift vaak wordt aangeduid met de naam van 'testament.' Waarbij Christus, de Testamentmaker, door Zijn dood als Erflater fungeert. In hoofdstuk 7.5. van de Westminster Confessie

gaat het over de bediening van het genadeverbond. Deze bediening verschilde onder het Oude Testament en onder het Nieuwe Testament.

II. De leeruitspraken van 1931

Eerst lazen wij enkele gereformeerde belijdenissen uit de zestiende en zeventiende eeuw. Wij gingen na wat daarin staat over verbond, beloften en prediking. In de tweede paragraaf zouden wij stilstaan bij de leeruitspraken van de Generale Synode uit 1931. Wij zouden die beide – de uitspraken van 1931 en de inhoud van de gereformeerde confessies – naast elkaar leggen.

a. De tekst van de leeruitspraken

Eerst wordt nu de letterlijke tekst van de leeruitspraken van 1931 weergegeven. Met algemene stemmen verenigde de Generale Synode zich met de volgende zes uitspraken:

1. Dat het verbond der genade staat onder de beheersing van de uitverkiezing ter zaligheid, dat het wezen des verbonds daarom alleen geldt de uitverkorenen Gods en nooit gelden kan het natuurlijk zaad. Dat aard en wezen van verbond der verlossing en verbond der genade één zijn en niet twee. In wezen is het één verbond.

2. Dat de Heilige Schrift slechts spreekt van twee verbonden in betrekking tot des mensen eeuwige staat, namelijk het verbond der werken en het verbond der genade.

3. Dat wat het wezen des verbonds betreft, de Heilige Schrift alleen spreekt
van twee Hoofden; Adam hoofd van het verbond der werken; Christus Hoofd van het verbond der genade, volgens Romeinen 5:12-19, 1 Korinthe 15:22, enzovoort.

4. Dat een verbond in zijn wezen twee partijen kent; dat gelijk God met Adam als het vertegenwoordigend hoofd van al zijn zaad, het verbond der werken heeft opgericht, alzo met Christus, als het

vertegenwoordigend Hoofd van al de Zijnen, het verbond der genade is opgericht, terwijl het (subjectief) wordt opgericht met al de uitverkorenen, als zij door wedergeboorte en geloof, in de tijd in dat verbond worden ingelijfd.

5. Dat het verbond der genade van God een bediening heeft ontvangen, een openbaringsvorm, die wisselde en meerderen omvat dan de uitverkorenen Gods. Deze laatsten echter alleen zijn wezenlijk in het verbond begrepen.

6. Dat de verantwoordelijkheid van elk mens wortelt in de schepping. Geschapen naar Gods beeld, eist God van de gevallen mens Zijn beeld terug. En die verantwoordelijkheid is groter, naarmate God met hem bemoeienissen maakt. In het bijzonder wordt die verantwoordelijkheid groter door de ernstige aanbieding van Christus en de verbondsweldaden in het Evangelie, als blijkt uit vele plaatsen als Ezechiël 33:11, 2 Korinthe 5:20, Mattheüs 23:37, Lukas 10:13-15, Johannes 3:36, 5:40, Openbaring 22:17.

b. Niet iets nieuws

Wie de in paragraaf 1 over de gereformeerde belijdenisgeschriften gevonden gegevens vergelijkt met de hierboven geciteerde leeruitspraken van 1931, constateert dat deze niet iets nieuws bevatten. Zij staan geheel in de lijn van onze gereformeerde belijdenis. In het bijzonder in de lijn van de Dordtse Leerregels, de Westminster Confessie en de Westminster Grote en Kleine Catechismus. Niemand mag dan ook veronderstellen dat de leeruitspraken van 1931 zijn bedoeld als een soort extra belijdenisgeschrift. Een kerk mag haar geloofsleer verduidelijken wanneer de tijdsomstandigheden daartoe aanleiding bieden.

c. De vastheid van het genadeverbond

De Generale Synode van 1931 wilde - in overeenstemming met en buigend onder de gereformeerde belijdenis - nog eens duidelijk uiteenzetten

wat de vastheid van het genadeverbond inhoudt. Sommigen maakten ook in die tijd al het genadeverbond los van de verkiezing tot zaligheid. Menigeen meende dat het zonder meer met niet-uitverkorenen was gesloten. Dat leidde ertoe dat ds. G.H. Kersten sprak over een 'verbondsontzenuwende leer'. Ontzenuwen heeft de betekenis van krachteloos maken. Het genadeverbond is dan immers niet meer dan een aanbieding van de zaligheid. Zo verliest het verbond zijn vastheid.

Dat gevaar is er ook anno 2002. Velen noemen de gedachte enghartig, benauwd en smal, dat het genadeverbond Gods wedergeboren kinderen de zekerheid van behoud biedt. Maar wie dit loslaat, loopt het gevaar het genadekarakter van het heil te kort te doen. In deze zin dat geloven als menselijke activiteit uiteindelijk van beslissende betekenis is voor de zaligheid. En ook op die manier dat God wel Zijn verbond heeft gesloten, maar de mens het deelgenootschap daaraan door ongeloof zou kunnen verliezen.

Ds. A. Vergunst schreef daarover behartigenswaardige woorden. Ze maken deel uit van het na zijn overlijden uitgegeven boek *Neem de wacht des Heeren waar*. Hij schrijft op bladzijde 91 en 92: 'De Gereformeerde Gemeenten zijn van verschillende zijden ervan beticht door deze uitspraken (de leeruitspraken van 1931, red.) zich te hebben vergrepen aan het 'gereformeerde erfgoed', dat in de Drie Formulieren van Enigheid ons is nagelaten. Het zou volstrekt ongeoorloofd zijn om één van de formulieren, waarin het gereformeerde belijden is verwoord, aan te tasten. Indien dit het geval zou zijn, zouden we de verontwaardiging delen. Wij wijzen echter zulke beschuldigingen ten enenmale af. In geen enkele van deze leerstellige uitspraken is enig stuk van het gereformeerd belijden, zoals dat in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels aan te treffen is, weersproken. Integendeel, met deze uitspraken hebben onze Gereformeerde Gemeenten zich voor de handhaving van dit oude gereformeerde belijden met grote ernst ingezet. Op de Generale Synode van 1931 werd gesproken over de noodzakelijkheid om te waken "tegen de oppervlakkigheid van onze tijd, die het wezen des Verbonds in de vorm doet opgaan."

Onderkende reeds de Generale Synode van 1931 dat gevaar, hoeveel te meer moeten we er nu voor op onze hoede zijn, nu een vloedgolf van praktisch remonstrantisme de kerk van gereformeerd belijden overspoelt. Er wordt geijverd voor 'verbondsmatig' spreken en preken, waarbij veelal eenzijdige nadruk op de eis des geloofs gelegd wordt. De onmacht van de natuurlijke mens om te kunnen geloven wordt in de Heilige Schrift even nadrukkelijk geleerd als de schuld van het ongeloof. Wie echter deze onmacht in de prediking en zielszorg verdoezelt, loopt het gevaar over geloof te spreken als een mogelijkheid, die de natuurlijke mens nog gelaten is. Al wordt nog wel van het geloof als een gave van Gods genade gesproken, in de praktijk valt de nadruk op de 'gelovende mens' en wordt aan de eenzijdigheid van Gods genade geweld gedaan. Daarom hebben de uitspraken van de Generale Synode van 1931 niets van hun actuele betekenis verloren.'

d. De Schriftplaatsen

Het is de moeite waard eens naar de Schriftplaatsen te kijken die in de leeruitspraken van 1931 aan de orde komen. De derde uitspraak verwijst naar twee teksten. Allereerst vestigt deze uitspraak de aandacht op het bekende gedeelte uit Romeinen 5 dat Adam en Christus tegenover elkaar plaatst. Zoals hierboven reeds bleek, haalt ook de Westminster Confessie dat Schriftgedeelte aan.

Daarnaast verwijst de derde leeruitspraak naar 1 Korinthe 15:22. Daar zegt
de apostel: 'Want gelijk zij allen in Adam sterven, alzo zullen zij ook in Christus allen levend gemaakt worden.' Bij 'in Adam' merken onze kanttekenaren op: 'Door de zonde die Adam heeft gedaan, en al zijn nakomelingen in hem, als zijnde in zijn lenden; Romeinen 5:12.' Paulus zegt tevens dat 'zij ook in Christus allen levend gemaakt worden.' Daarbij merken de kanttekeningen op: 'zo worden hier nochtans verstaan degenen, die van Christus zijn en die Hij opwekken zal als hun Hoofd, waarvan Hij de Eersteling is, vers. 23.' Met andere woorden: hoewel alle mensen in het algemeen door Christus worden opgewekt uit de doden,

gaat het hier toch over degenen, die van Christus zijn. Het is duidelijk, dat ook hier door de Schrift geleerd wordt, dat al zijn nakomelingen in Adam begrepen zijn, zoals alle uitverkorenen in Christus begrepen zijn 'als hun Hoofd'.

De zesde leeruitspraak noemt zeven verwijsteksten. Wij stellen ze wegens het belang van de zaak uitdrukkelijk aan de orde. De eerste Schriftplaats is Ezechiël 33:11: 'Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in de dood des goddelozen! Maar daarin heb Ik lust dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve. Bekeert u, bekeert u van uw boze wegen, want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls.' De Heere heeft lust in de bekering van de goddelozen. In dit verband moet gedacht worden aan het onderscheid tussen Gods verborgen en geopenbaarde wil. In het licht van die geopenbaarde wil is dit Schriftwoord een ernstige roepstem van God tot bekering. Het horen van deze stem beneemt ieder alle voorwendsels voor zijn onbekeerlijkheid.

De tweede Schriftplaats is 2 Korinthe 5:20: 'Zo zijn wij dan gezanten van Christus' wege, alsof God door ons bade; wij bidden van Christus' wege: Laat u met God verzoenen.' In het bekende commentaar van Matthew Henry lezen we bij deze tekst het volgende: 'Getrouwe dienaren zijn gezanten van Christus, gezonden om met zondaren te onderhandelen over vrede en verzoening; zij komen in Gods Naam met Zijn aanbiedingen, en handelen in Christus' plaats... Ofschoon God bij de vijandschap niets verliezen, bij de vrede niets winnen kan, bidt Hij door Zijn dienaren zondaren om hun vijandschap af te leggen en de voorwaarden aan te nemen, die Hij aanbiedt, waardoor zij met Hem verzoend kunnen worden.' Hier wordt dus gezegd, dat de Heere zondaren bidt hun vijandschap af te leggen en Zijn aanbieding aan te nemen. In dat licht blijft er geen enkele verontschuldiging over als wij die grote vriendelijkheid afwijzen.

De derde Schriftplaats is Mattheüs 23:37: 'Jeruzalem, Jeruzalem, gij, die de profeten doodt, en stenigt, die tot u gezonden zijn; hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkerwijs

een hen haar kiekens bijeenvergadert onder de vleugelen; en gijlieden hebt niet gewild.' Hier blijkt opnieuw de nederbuigende goedheid van Christus. Hij zoekt het behoud van zondaren. Maar hier blijkt daartegenover tevens de verschrikkelijke zonde van het ongeloof. De tekst vormt opnieuw een onderbouwing van het gewicht van de zesde leeruitspraak: de verantwoordelijkheid van de mens is groter door de ernstige aanbieding van Christus en de verbondsweldaden in het Evangelie.

De vierde Schriftplaats is Lukas 10:13-15: 'Wee u, Chorazin, wee u, Bethsaïda, want zo in Tyrus en Sidon de krachten geschied waren, die in u geschied zijn, zij zouden eertijds, in zak en as zittende, zich bekeerd hebben. Doch het zal Tyrus en Sidon verdraaglijker zijn in het oordeel, dan ulieden. En gij, Kapernaüm, die tot de hemel toe verhoogd zijt, gij zult tot de hel toe nedergestoten worden.' Uit deze woorden wordt wel heel duidelijk, dat onze verantwoordelijkheid des te groter is wanneer we onder het Evangelie van Christus leven. De heidenen zullen niet veroordeeld worden, omdat zij het Evangelie versmaad hebben.

De vijfde Schriftplaats is Johannes 3:36: 'Die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.' De Verbondsgod merkt niet geloven aan als ongehoorzaamheid en dat verzwaart de rechtvaardige toorn van God.

De zesde Schriftplaats is Johannes 5:40: 'En gij wilt tot Mij niet komen, opdat gij het leven moogt hebben.' De Schrift spreekt hier duidelijk van een zonde, die juist in het licht van het Evangelie gestalte krijgt. De hier bedoelde zonde is het kwaad van de verwerping van het Woord van Gods genade, waarin de weg ten leven ons gewezen is.

De zevende Schriftplaats is Openbaring 22:17: '...en die dorst heeft, kome; en die wil, neme het water des levens om niet.' In de leeruitspraken van 1931 wordt dus ook dit Schriftwoord gezien als

een bewijs van de leer van 'de ernstige aanbieding van Christus en de verbondsweldaden in het Evangelie'.

Het verdient aandacht dat juist bij het tweede gedeelte van de zesde leeruitspraak van 1931 de meeste teksten van de Bijbel aan de orde komen. Daarin mogen we wel een bewijs zien hoe belangrijk de Generale Synode dat gedeelte van die leeruitspraken achtte waarin het gaat over aanbieding van Christus en de verbondsweldaden.

III. Verbond, belofte en prediking

De leeruitspraken van de Generale Synode van 1931 zijn geheel in overeenstemming met de Schrift en de gereformeerde belijdenis. Verder bestaat er tevens een duidelijke overeenstemming tussen de leeruitspraken van 1931 en de door Generale Synodes goedgekeurde rapporten van 1971, 1977 en 1986. In alle genoemde documenten ging het telkens weer over verbond, beloften en prediking. Zij kenmerken zich door onderlinge samenhang en eenstemmigheid in de visie daarop. Wij komen nu tot een samenvatting van wat in de Gereformeerde Gemeenten altijd is geleerd in de lijn van Schrift en belijdenis ten aanzien van verbond, belofte en prediking.

1. Verbond

a. Twee verbonden

De Generale Synode van 1931 sprak in de tweede leeruitspraak duidelijk uit dat er twee verbonden zijn betreffende de eeuwige staat van de mens: het verbond der werken en het verbond der genade. Alle rechtzinnige leraars hebben nooit anders geleerd, zo kwam tijdens de bespreking ter Synode in 1931 naar voren. (Zie ook punt I.A.3.c en I.B.b uit deze 'Verklarende weergave') Niets anders 'dan dat het verbond der genade in zijn wezen, alleen de uitverkorenen aangaat, al was het dat sommige dier leraars enig onderscheid zagen tussen verbond der verlossing en verbond der genade. Dat onderscheid raakte nooit het wezen des verbonds' (zie: 'Voornaamste Besluiten', uitgave 2001, pagina 33). Terzijde kan opgemerkt worden, dat er zo bijvoorbeeld bij Calvijn een algemeen spreken over verbond en beloften voorkomt. Maar als hij deze zaken nader gaat aanduiden, vinden we de grondgedachte, dat het wezen van verbond en belofte de uitverkorenen betreft (Beide verwoordingen zijn te lezen in zijn commentaar bij Genesis 17:7).

De Synode sprak dan ook in de eerste leeruitspraak uit 'dat het verbond der genade staat onder de beheersing van de uitverkiezing ter zaligheid; dat het wezen des verbonds daarom alleen geldt de uitverkorenen Gods en nooit kan gelden het natuurlijk zaad. Dat aard en wezen van het verbond der verlossing en het verbond der genade één zijn en niet twee. In wezen is het één verbond.'

Het verbond der genade is in feite de openbaring en volvoering van het verbond der verlossing. Het verbond der verlossing is een werk in God. Wij noemen dat 'eeuwig, inblijvend.' Omdat dit werk van God als het ware een 'bezigheid' binnen Zijn eigen Wezen betreft. Het verbond der genade vormt de uitvoering van het verbond der verlossing. Dat blijft niet beperkt tot het Wezen van God. Het krijgt gestalte in de geschiedenis. Direct na de zondeval. Beide verbonden zijn in wezen één. Als alle gedoopten wezenlijk zouden behoren tot het genadeverbond, dan zou het verbond verbroken kunnen worden en slechts een aanbieding van de zaligheid zijn.

In dit verband is ook de opvatting verwerpelijk dat geloof en gehoorzaamheid voorwaarden zouden zijn om in het verbond te blijven. Dat zou immers de vastheid van het verbond wegnemen. Het rapport van de Generale Synode van 1986 zegt daarover: 'Dan is het een wankel verbond en niet het verbond des vredes, dat God met de Zijnen opricht, en waarvan geldt, Jesaja 54:10: 'Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond des vredes zal niet wankelen, zegt de HEERE, uw Ontfermer.'

b. Het hart van de kerk

De Schrift leert ons duidelijk, dat uit de fontein van Gods verkiezende liefde alle heil voor de gemeente Gods voortkomt. De eeuwige verkiezing is daarom wel genoemd het 'cor ecclesiae', het hart van de kerk. De DL belijden, dat de Heere de Zijnen 'louter uit genade uitverkoren heeft in Christus, denwelken Hij ook van eeuwigheid tot een Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen, en tot een fundament der zaligheid

gesteld heeft. En opdat zij door Hem zouden zalig gemaakt worden, heeft Hij ook besloten hen aan Hem te geven' (DL I.7; zie ook punt I.B.c uit deze 'Verklarende weergave').

In onze belijdenis komt dus duidelijk uit, dat er een nauwe samenhang bestaat tussen Gods verkiezing en het wezen van het verbond der genade. De Dordtse Synode sprak overeenkomstig de Schrift uit dat God besloten heeft de uitverkorenen te geven aan de Zoon. 'Zij waren de Uwe, en Gij hebt ze Mij gegeven' (Johannes 17:6). In de eeuwigheid zijn de uitverkorenen aan Christus gegeven. Dat gebeurde in de raad des vredes. Wij noemen deze ook wel het verbond der verlossing of het verbond der genade van eeuwigheid. Het synodale rapport van 1986 spreekt dan ook uit 'dat het genadeverbond in zijn wezen staat onder de beheersing van de verkiezing, zoals God Zelf zegt, Genesis 17:20, 21: 'En aangaande Ismaël ...Ik zal hem tot een groot volk stellen; maar Mijn Verbond zal Ik met Izak oprichten.'

Tijdens de genadetijd worden de uitverkorenen in Christus en om Christus' wil persoonlijk in het verbond der genade ingelijfd. Als het gaat over de wijze waarop deze vereniging met Christus plaats heeft, spreken de DL over de roeping door Woord en Geest, de wedergeboorte, het ware geloof, de rechtvaardigmaking, heiliging, bewaring en verheerlijking. Het rapport van de synodale commissie in 1986 spreekt dan ook duidelijk uit: 'dat ieder persoonlijk in een verbond met God moet komen en aldus deel moet krijgen aan het wezen van het genadeverbond door waarachtige bekering (Efeze 2:3, 12, 13, Titus 3:3-7), zoals ook reeds bij het volk Israël ieder persoonlijk werd genodigd tot dit eeuwig verbond, om aan de beloften ervan deel te krijgen.'

c. Wezen en Hoofd van het verbond

De Synode van 1931 sprak in de derde leeruitspraak uit 'dat wat het wezen des verbonds betreft, de Heilige Schrift alleen spreekt van twee Hoofden: Adam hoofd van het verbond der werken; Christus Hoofd van het verbond der genade, volgens Romeinen 5:12-19, 1 Korinthe 15:22,

enzovoorts.' Zoals Adam als hoofd van het werkverbond al zijn nakomelingen vertegenwoordigt, zo vertegenwoordigt Christus als de Laatste of Tweede Adam al degenen, die de Vader Hem in de eeuwigheid gegeven heeft. Daarbij verdient aandacht dat zowel de NGB als de HC Christus aanduidt als 'Hoofd.' De Westminster Confessie gebruikt dat woord 'Hoofd' letterlijk in hoofdstuk 8, artikel 1. Daarbij verwijst deze belijdenis onder andere naar Efeze 5:23. Daar zegt de apostel Paulus: 'Want de man is het hoofd der vrouw, gelijk ook Christus het Hoofd der Gemeente is.'

De Synode sloot zich ook in de vierde leeruitspraak aan bij het spreken van de DL. In die uitspraak gaat het immers over de oprichting van het verbond der genade met Christus als het Hoofd, Die in de verbondssluiting al de Zijnen vertegenwoordigt. En over de oprichting van dat verbond met al de uitverkorenen door wedergeboorte en geloof (zie DL I.7).

d. De bediening van het verbond

Tegen de door de Gereformeerde Gemeenten beleden leer leeft tegenstand. Van verschillende zijden brengen mensen in dat er op deze wijze geen plaats zou zijn voor de ernstige prediking van het Evangelie. Dat zou afbreuk doen aan de verantwoordelijkheid van het leven onder het Evangelie. De Generale Synode van 1931 sprak echter in haar vijfde leeruitspraak uit, dat de bediening van het genadeverbond wisselde en 'meerderen omvat dan de uitverkorenen Gods'. Calvijn sprak al over tweeërlei kinderen des verbonds of over een 'dubbele reeks van kinderen'. Olevianus onderscheidde reeds tussen het wezen en de bediening van het genadeverbond. We mogen daarbij de bediening van het verbond nooit uithollen.

Ds. G.H. Kersten schreef op 11 juli 1935 - dus vier jaar na de leeruitspraken van 1931 - in De Saambinder het volgende. 'In de bediening van dit verbond biedt God het leven en de zaligheid door Jezus Christus, om niet aan zondaars aan, eisende van hen geloof in Hem, opdat zij behouden mogen worden. Ofschoon Christus in dit verbond

slechts een bepaald aantal uit de mensheid vertegenwoordigde, die in Hem uitverkoren waren vóór de grondlegging der wereld, toch wordt, in de bediening van het verbond, de vrije aanbieding van genade door Jezus Christus gericht tot zondaars uit het mensengeslacht, zonder beperking en algemeen; Johannes 6:2, Jesaja 55:1, Openbaring 22:17. Deze aanbieding is niet beperkt tot bewuste zondaren, zoals de Baxterianen beweren of tot zulken, die overtuigd zijn van hun zonden en hun behoefte aan een Verlosser, want ze wordt gericht aan personen, die in algehele ongevoeligheid over hun ellenden en noden weggezonken zijn; Openbaring 3:17-18. Deze aanbieding wordt even welgemeend tot dezulken, die haar tenslotte verwerpen als tot dezulken, die haar ten slotte aannemen, gedaan. Als dit niet het geval was kon de eerste soort van evangeliehoorders niet om hun ongeloof geoordeeld worden; Johannes 3:18-19.' Vandaar dat in de zesde leeruitspraak van 1931 wordt gesproken over 'de ernstige aanbieding van Christus en de verbondsweldaden in het Evangelie'.

e. Onze verantwoordelijkheid

Wat betreft de verantwoordelijkheid van de mens wijst de zesde leeruitspraak van 1931 erop, dat deze 'wortelt in de schepping. Geschapen naar Gods beeld, eist God van de gevallen mens Zijn beeld terug. En die verantwoordelijkheid is groter, naarmate God bemoeienissen met hen maakt. In het bijzonder wordt die verantwoordelijkheid groter door de ernstige aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie.'

Dat de verantwoordelijkheid van de mens rust in zijn schepping naar Gods beeld is in overeenstemming met zondag 4, vraag en antwoord 9, van de HC. Daar belijden wij dat God de mens geen onrecht doet door van hem te eisen, wat hij niet doen kan. God heeft de mens immers zo geschapen dat hij dat wel doen kon. Maar de mens heeft zich door moedwillige ongehoorzaamheid van die gaven beroofd.

De Heere heeft alle recht van de gevallen mens Zijn beeld terug te eisen. Dat recht Gods zal in het licht van onze verantwoordelijkheid als schuld gepredikt moeten worden. Dit blijkt ook uit DL I.1. Dat

die verantwoordelijkheid des te groter is, wanneer we leven onder het Evangelie, maken de in de zesde leeruitspraak genoemde Schriftplaatsen duidelijk. De toorn van God, waarover de Openbaring van Johannes spreekt, is de toorn van de Schepper ten aanzien van het schepsel dat Hem verlaten heeft. De toorn van het Lam komt echter alleen over degenen, die onder het Evangelie van het Lam Gods geleefd hebben en het Lam veracht hebben. Die toorn van het Lam zal een hel in de hel betekenen en tekent temeer de grote verantwoordelijkheid, die het leven onder de bediening des Verbonds met zich meebrengt (Openbaring 6:16).

f. Aanbieding van genade

Ook het rapport van de synodale commissie van 1986 onderscheid tussen 'het aanbod van genade, dat door het Evangelie en zijn beloften geschiedt, én de beloften van het verbond der genade.' De synodale commissie was van oordeel, dat het 'van het grootste belang is, scherp te onderscheiden tussen de aanbieding van genade, komend tot allen die het Woord horen, welmenend en ernstig (DL II.5 en III/IV.8) enerzijds, en de beloften des verbonds anderzijds. Deze verbondsbeloften zijn de toezeggingen, die God de Vader van eeuwigheid vermaakte in de raad des vredes aan de Borg, het Hoofd en de Middelaar van het verbond der genade. Zij gelden Christus en degenen, die van Christus zijn, namelijk Zijn uitverkorenen. Het aanbod van genade kan door ongeloof en verharding worden verworpen: de verbondsbeloften zullen daarentegen nimmer hun vervulling missen. Wie de vervulling van de verbondsbeloften afhankelijk maakt van het gelovig aanvaarden van de mens, berooft het genadeverbond van zijn kracht.'

g. Wezen en bediening

Wij hebben ons hierboven reeds bezig gehouden met het wezen en de bediening van het verbond. Het rapport van de synodale commissie van 1971 maakt geheel in de bovenstaande lijn onderscheid tussen 'het wezen van het verbond der genade, waarin de beloften des levens in Christus aan de uitverkorenen vermaakt zijn' én de bediening van het Verbond,

waarin 'de belofte allen volkeren en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden met bevel van bekering en geloof.' In het licht hiervan zal dan ook de zonde van ongeloof onverzwakt als zonde moeten gepredikt worden.'

Er is hier sprake van een duidelijke verwijzing naar DL II.5. Dat spreekt over 'de belofte des Evangelies, dat een iegelijk, die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.' Deze belofte komt tot allen die het Evangelie horen. Maar er is onderscheid.

2. Beloften

a. Beloften van het Evangelie

Enerzijds wordt de belofte van het Evangelie in de bediening des verbonds verkondigd en aangeboden aan alle hoorders. In de beloften van het Evangelie, waarin 'de ernstige aanbieding van Christus en de verbondsweldaden' plaatsvindt, komt een aanbieding van zaligheid tot alle hoorders. De beloften des Evangelies zijn verbonden met de eis van geloof en bekering. Zij spreken ook over de weg waarin en de wijze waarop de beloofde goederen verkregen worden (DL II.5).

b. Beloften des verbonds

Anderzijds is er sprake van de beloften des verbonds die voortvloeien uit het wezen van het genadeverbond in Christus. Deze ontvangen ook daadwerkelijk vervulling in de uitverkorenen (1971, 1986). De beloften des verbonds kunnen alle worden samengevat in de grote belofte van het verbond: 'Ik zal *hun* tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. (Jeremia 31:33).' Deze beloften des verbonds zijn in Christus vermaakt aan al de Zijnen. In hen zullen die beloften zeker worden vervuld. De verbondsbeloften worden dan ook wel aangeduid als *absolute beloften*, waarin de Heere belooft: 'Ik zal.' De grote inhoud

van die beloften is de strikt persoonlijke gave van het geestelijk leven en de zaligheid. Het zijn beloften van die God, Die niet liegen kan. Ze zijn waar en betrouwbaar en worden in de uitverkorenen zeker vervuld. In de beloften des verbonds ligt het wezen en de onwankelbare vastheid van het genadeverbond en de zekere garantie van de zaligheid van alle uitverkorenen. Christus belooft Zijn uitverkorenen alles wat Hij tot de zaligheid verwierf. De Heere schenkt Zijn volk, uit vrije genade om Christus' wil, wat Hij eist.

De synodale commissie van 1971 verwijst naar het door ds. G.H. Kersten uitgegeven werkje van Ebenezer en Ralph Erskine en James Fisher over 'Het Verbond der Genade.' Daaruit wordt in het rapport van de commissie het volgende geciteerd: 'Vraag 81. Aan wie was deze belofte des eeuwigen levens gedaan? Allereerst aan Christus, en vervolgens aan de uitverkorenen in en door Hem, gelijk blijkt uit Titus 1:2 vergeleken met 1 Johannes 2:25. Vraag 82. Tot wie worden de beloften des verbonds gericht? Tot allen die het Evangelie horen en tot hun zaad, Handelingen 2:39, "U komt de belofte toe en uw kinderen." In de uitwendige roeping immers komt de boodschap Gods tot allen, die dit horen.' In dezelfde lijn spreekt de zesde leeruitspraak van 1931 over de 'ernstige aanbieding van Christus en de verbondsweldaden in het Evangelie.'

Het synoderapport van 1971 spreekt er dan ook enerzijds over 'dat alleen het geloof een recht van bezit tot de beloften Gods geeft, uit kracht van de vereniging met Christus', maar anderzijds citeert het rapport Vraag 83 uit het bovengenoemde werkje: 'Wat voor recht tot de beloften hebben de hoorders van het Evangelie door deze algemene overmaking ervan? Een recht van toegang tot de beloften en al de goederen die er in toegezegd worden, zodat zij niet te verontschuldigen zijn als zij niet geloven, Johannes 3:18.'

3. Prediking

a. Bediening van het verbond

Uit het bovenstaande blijkt dat de prediking behoort tot de bediening van het verbond der genade. De prediker is bedienaar van het genadeverbond; in hem is 'de bediening der verzoening gelegd', schrijft Paulus (2 Kor. 5:18). Hij heeft het Woord te prediken, dus wet en Evangelie. Het rapport van de synodale commissie van 1977 zegt daarover belangrijke dingen. 'De dienaar des Woords predike niet de wet aan de onbekeerden en het Evangelie aan de overtuigden, doch hij predike wet en Evangelie aan de gehele gemeente. Hij neme daarbij zijn uitgangspunt niet in de dode zondaar, maar in het welbehagen Gods en in het werk van de Drie-enige God in het hart van Zijn volk. Christus zal - naar het woord onze belijdenis, vergelijk Dordtse Leerregels III/IV.9 - in het Evangelie aan álle hoorders aangeboden moeten worden. Er is echter een tweeërlei aanbieding, één uitwendig en welmenend in de bediening des Woords, en één, vergezeld van de krachtige toepassing door de Heilige Geest. Wij wijzen op het onderscheid, dat Calvijn in zijn verklaring van Genesis 17:7 maakt tussen de uitwendige aangeboden genade, en die genade, welke de uitverkorenen alleen krachtdadig ontvangen. De dienaar des Woords sta naar die heilige evenwichtigheid, niet af te doen van de volstrekte en ontzettende doodsstaat des mensen, noch af te doen van ruimte die er in Christus is voor de grootste der zondaren.'

Gepredikt moet worden 'het ontgrondende, ontblotende, verbrijzelende en verbrekende werk des Heiligen Geestes in het hart van de zondaar, vóór deze ertoe verwaardigd wordt Christus 'met afgekapte handen' als Zijn Zaligmaker aan te nemen.' 'Wij belijden dat de inwendige roeping geschiedt door Woord en Geest. In die inwendige roeping heeft de Wet Gods een haar van God toebedeelde functie, welke functie in de prediking volstrekt niet ontbreken mag. De dienaar des Woords mag Gods Wet niet prediken met het 'voornaamste doeleinde om terrificatie of verschrikking in des mensen conscientie te veroorzaken; de aarde in een hel te veranderen en dan de mensen te laten liggen' (dr. A. Comrie, *Heidelbergse Catechismus*, 1938, blz. 46), doch hij heeft Gods wet nochtans te prediken, omdat de Heere die gepredikt wil zien in haar drieërlei functie, als kenbron der ellende, als tuchtmeester tot Christus en als leefregel der dankbaarheid.'

Daarbij zal in de prediking altijd weer met ernst de gemeente moeten worden voorgehouden, dat de mens van nature door eigen schuld ligt in een door hem verbroken werkverbond en als zodanig onbekwaam is tot enige goed en geneigd tot alle kwaad. In dat licht zal de noodzaak en mogelijkheid der waarachtige wedergeboorte moeten worden verkondigd.

b. De drie stukken

Uit dit alles blijkt dat in de prediking de drie stukken, ellende, verlossing en dankbaarheid, ten volle dienen te functioneren. Daarbij gaat het stuk der ellende voorop. Juist door de ontdekking aan de ellende heen komt er plaats voor Christus. Dat plaatsmakende werk van de Heilige Geest voor Christus mag in de prediking niet ontbreken. Sommigen prediken het aanbod van genade zonder aandacht te schenken aan het plaatsmakende werk voor Christus. Dat levert een groot gevaar op. Dit, dat mensen denken zich Christus te kunnen toe-eigenen met een historisch geloof. Dus zonder dat zij ooit in de diepte van hun eigen verlorenheid de noodzaak van Zijn Borgwerk bevindelijk leerden verstaan. Het is zeker geen voorwaardelijk Evangelie, zo stelde de commissie van 1977, 'indien de dienaar des Woords op schriftuurlijke wijze het voor Christus plaatsmakende werk des Heiligen Geestes in het hart van de zondaar predikt, met andere woorden: de weg, waarlangs de zondaar tot Christus komt.'

c. Wedergeboorte

Daarbij zal in de prediking benadrukt moeten worden, dat de drie stukken onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. Geen van de drie kan worden gemist. Gods kinderen raken in geen van de drie ooit uitgeleerd. Daarbij dient de bedienaar van wet en Evangelie de gemeente de wedergeboorte voor te houden als het begin van het nieuwe leven. 'En dit is die wedergeboorte, die vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking van de doden, en levendmaking, waarvan zo heerlijk in de Schriften gesproken wordt, dewelke God zonder ons in ons werkt' (DL III/IV.12).

In de prediking zal dienaangaande duidelijk moeten worden, dat 'het ontgrondende, ontblotende, verbrijzelende en vernederende werk des Heiligen Geestes in het hart van de zondaar' (synoderapport 1977) geen voorwaarde is, waaraan de mens moet voldoen, maar vrucht is van die wedergeboorte.

d. Kenmerken

De prediking zal dus schriftuurlijk en bevindelijk, voorwerpelijk en onderwerpelijk, uitleggend en toepassend moeten zijn. Niet de bevinding, maar de Schrift vormt de bron voor de bediening van het Woord. Het Woord verdient uitlegging en verklaring, maar het zal ook aan de harten van de hoorders moeten worden gelegd. Daarbij heeft de bedienaar van het verbond de noodzaak van het bevindelijk doorleven van de waarheid van het Woord, van zonde en genade, te verkondigen. Met ernst zal de belofte des Evangelies alle hoorders moeten worden gepredikt met bevel van bekering en geloof.

De aanbieding van genade zal in de prediking niet mogen ontbreken. Maar daarbij heeft de dienaar des Woords krachtig te prediken dat het geloof een werk van de Heilige Geest is en een 'genadige gave Gods' (DL I.5). De prediking zal er niet over mogen zwijgen langs welke weg de Heilige Geest de belofte in het zondaarshart vervult. Dit betekent dat de kenmerken van de genade in de prediking zullen doorklinken.

Volgens velen werpt zulk een kenmerkenprediking de mens terug op zichzelf. Zij zou twijfel in de hand werken. Bovendien zou kenmerkenprediking meer de christen in het middelpunt plaatsen dan de Christus. Omdat de mens dan rust zou gaan zoeken in de kenmerken in plaats van in Christus. Als de prediking echter trinitarisch is - dat wil zeggen, dat Christus gepredikt wordt vanuit het werk van de Drie-enige God - zal die prediking echter geen rust geven in de kenmerken. Dan zal zij erop aandringen te staan naar de verzekering van het aandeel aan Christus.

e. Geen rust buiten Christus

De schriftuurlijke kenmerken der genade zullen dus in de prediking dienen door te klinken. De kenmerken van het nieuwe leven, zoals deze bijvoorbeeld aan de orde komen in Mattheüs 5, dienen een plaats te ontvangen in de verkondiging als middel tot naarstig zelfonderzoek. 'Onderzoekt uzelf, of ge in het geloof zijt, beproeft uzelf. Of kent ge uzelf niet, dat Jezus Christus in u is?' (2 Korinthe 13:5). Uit dit Schriftwoord blijkt dat de prediking die de kenmerken van genade op schriftuurlijke wijze aan de orde laat komen een zondaar heendrijft tot Christus. Het bovengenoemde woord van de apostel maakt immers duidelijk dat zelfonderzoek allereerst hierover moet gaan, of wij in het geloof zijn. En dat het geloof hieraan te kennen is dat Christus in ons woont. Kenmerkenprediking die de zondaar rust geeft buiten Christus –op grond van tranen, indrukken, gebeden en verruimingen– is in strijd met Gods Woord.

f. Separeren

Een schriftuurlijke kenmerkenprediking is ook noodzakelijk om te separeren tussen schijn en zijn. Ds. J. van Haaren zegt in zijn boek *De goede belijdenis* daarover het volgende: 'Het Evangelie waarschuwt ons voor de gesloten deur, voor het ontbreken van het bruiloftskleed en voor het missen van de tollenaarsgestalte. Zou daarop niet gewezen moeten worden in de prediking?'

Daarom moet de prediking niet alleen de rijkdom van Gods genade in Christus verkondigen, maar ook de weg waarlangs schuldige zondaren deel aan Christus krijgen. Met diepe ernst heeft de prediker aan te wijzen het grote gevaar van zelfbedrog en daarbij de toetssteen aan te leggen vanuit het Woord des Heeren. Daarbij dienen de kenmerken van het leven der genade niet alleen tot ontdekking van nabijkomenden, maar ook tot bemoediging en vertroosting van Gods kinderen. Zo belijden de DL (I.12) dat Gods kinderen verzekerd worden van hun verkiezing ter zaligheid 'als zij de onfeilbare vruchten der verkiezing, in het Woord Gods aangewezen (als daar zijn: het waar geloof in Christus,

kinderlijke vreze Gods, droefheid die naar God is over de zonde, honger en dorst naar de gerechtigheid, enzovoorts), in zichzelven met een geestelijke blijdschap en heilige vermaking waarnemen.'

Het is opvallend dat de Leerregels als eerste vrucht der verkiezing het waar geloof in Christus noemen. Zij geven geen rust buiten de Zaligmaker. Ook in Zondag 32 van de HC lezen wij, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij. In deze geest hebben de mannen van de Reformatie en de Nadere Reformatie gepreekt. In die lijn hebben de Gereformeerde Gemeenten altijd willen staan. Onze vaderen gaven de ziel geen rust in de kenmerken.
Zij dreven echter in hun prediking zondaren van alle gronden buiten Christus af. Opdat Christus alleen hun leven zou zijn. Zo hebben de kenmerken niet de bedoeling mensen te bouwen op gestalten en bevindingen. De prediking ervan wil daarentegen zondaren naar Christus trekken. Zij heeft Gods kinderen op te wekken tot de opwas in de kennis en de genade van Christus en tot het staan naar verzekerdheid des geloofs. Overeenkomstig het woord van de apostel: 'Daarom broeders, benaarstigt u te meer, om uw roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende zult gij nimmermeer struikelen' (2 Petrus 1:10).

g. Pastoraal

Bevordert de prediking van kenmerken niet dat de prediking een voorwaardelijk karakter krijgt? Daarover zegt de bekende oude schrijver Schortinghuis het volgende. 'Verbrijzeling en smart des harten kan geen voorwaarde zijn om u eigenlijk aangenaam of onaangenaam bij de Heere te maken. Zij dienen slechts om een ellendig en helwaardig zondaar uit zichzelf uit te drijven en tot Jezus te brengen. Als een mens wat verwacht van de grootte zijner smart, zou hij kunnen denken, dat zijn gevoel van zonde niet groot genoeg is. Het gaat echter niet om ons gevoel van zonde. Dat gevoel is middel. Het gaat erom, dat wij als arme zondaren in Christus geborgen zijn. Uw verbrijzeling over de zonde is dan groot genoeg, lang en zwaar genoeg, als ge maar verwaardigd wordt uit uzelf tot Christus te vluchten.'

Hoe pastoraal gingen onze vaderen in de prediking met zondaren om. 'Sta niet naar zwaarheid. Het zij u tot lering, die zo menigwerf vreest, dat uw grondslag niet uit God is, omdat gij geen krachtdadige omkeer kent, of omdat uw overtuiging van zonde niet zo zwaar was als gij wel van anderen van Gods volk hoordet. Beproeft u hieraan of gij een wezenlijke zieledrang in u kent naar Christus', aldus ds. G. H. Kersten in *De Heidelbergse Catechismus*, blz. 222, 223.

Wanneer de bedienaar van het Woord zo het genadeverbond met bewogenheid bedient en de zondaar geen rust laat buiten Christus, zal de Heere daar Zijn zegen aan verbinden. Zijn Woord zal niet ledig wederkeren.

Bijlage bij de Verklarende weergave

van de binnen de Gereformeerde Gemeenten overeenkomstig Gods Woord en de gereformeerde belijdenis beleden leeropvattingen betreffende verbond, beloften en prediking

In deze bijlage vindt men de zakelijke weergave van rapporten van synodale commissies in de jaren 1971, 1977 en 1986 ten aanzien van de leer, die in de Gereformeerde Gemeenten wordt geleerd op grond van Schrift en belijdenis. De rapporten van deze commissies zijn door de drie desbetreffende synoden aanvaard. Omdat deze rapporten alleen zijn terug te vinden in de desbetreffende Acta en daarom veelal onbekend zijn en moeilijk toegankelijk, worden ze in deze bijlage onder uw aandacht gebracht.

Generale Synode 1971

Op de Synode van 1971 diende een appèlschrift waarin onder meer bezwaren werden ingebracht tegen de uitspraken van de Particuliere Synode van Rotterdam van 1948 omtrent de beloften des Evangelies. Het appèlschrift maakt bezwaar tegen de uitspraak 'dat het gebod tot allen komt, maar de belofte der zaligheid alleen voor de uitverkorenen is.' In het rapport van de synodale commissie wordt met nadruk gesteld, dat men de uitspraak van 1948 wil handhaven en daarbij wordt opgemerkt, dat deze uitspraak niet los gezien mag worden van de strijd, die in die tijd de gemeenten ernstig beroerde. De commissie stelt dan het volgende:

'In de strijd van toen heeft men terecht het gevaar gezien, dat van de onder ons aanvaarde leer van de twee verbonden met betrekking van de eeuwige staat van de mens zou afgeweken worden. En in het licht van deze leer moet ook deze uitspraak worden verstaan: Alle mensen liggen in Adam onder alle verplichtingen, waartoe het werkverbond

ons eenmaal verplichtte en waartoe het, hoewel gebroken en geschonden ons verplichten blijft. Zo is de betekenis van 'het gebod komt tot allen.'

En het tweede deel van deze uitspraak namelijk 'dat de belofte der zaligheid alleen voor de uitverkorenen is' is in overeenstemming met wat over het verbond der genade wordt geleerd. Ter verduidelijking zij hier verwezen naar het door wijlen ds. G.H. Kersten in 1948 uitgegeven werkje van Ebenezer en Ralph Erskine en James Fisher over: 'Het Verbond der Genade.'

Uit dit werkje citeren we hier het navolgende: 'Vraag 78. Welke zijn de beloften, die hun dadelijk en onmiddellijk opzicht hebben op de uitverkorenen? Dat zijn al de beloften die betrekking hebben op het leven en de godzaligheid; de beloften van genade en heerlijkheid, en van alle goede ding, welke alle kunnen worden samengevat in deze ene, namelijk de belofte des eeuwigen levens, vermeld in Titus 1:2, 'In de hoop des eeuwigen levens, welke God, Die niet liegen kan, beloofd heeft voor de tijden der eeuwen', en 1 Johannes 2:25 'En dit is de belofte, die Hij ons beloofd heeft, namelijk het eeuwige leven.'

Vraag 79. Wat wordt bedoeld met de belofte des eeuwigen levens?
Zij omvat in zich alle waar geluk en de eeuwigdurendheid ervan.

Vraag 80. Waaruit blijkt het, dat alle waar en eeuwig geluk wordt omvat in de betekenis van de belofte des eeuwigen levens?
Gelijk de dood, die in het werkverbond bedreigd was, alle ellende in deze wereld en in de toekomstige wereld omvatte, zo moet het leven, dat in het genadeverbond beloofd wordt, vanzelf omvatten alle geluk in tijd en eeuwigheid, met al de middelen waardoor het bereikt wordt. Romeinen 6:23.

Vraag 81. Aan wie was deze belofte des eeuwigen levens gedaan?
Allereerst aan Christus, en vervolgens aan de uitverkorenen in en door Hem, gelijk blijkt uit Titus 1:2 vergeleken met 1 Johannes 2:25.'

Uit dit zo duidelijke citaat, dat geheel naar de Schrift spreekt, wordt de
juistheid van het in de uitspraak van de Particuliere Synode van 1948 beledene bevestigd.'

De synodale commissie citeert dan vervolgens uit hetzelfde werkje:

'Vraag 82. Tot wie worden de beloften des verbonds gericht?
Tot allen die het Evangelie horen en tot hun zaad, Handelingen 2:39 'U komt de belofte toe en uw kinderen.''

De commissie merkt dan op, dat in de uitwendige roeping de boodschap Gods komt tot allen, die dit horen. Daarbij wordt dan in het rapport verwezen naar de Dordtse Leerregels II.5: 'Voorts is de belofte des Evangelies, dat een iegelijk die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe; welke belofte alle volkeren en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof.'

Het rapport wijst er dan vervolgens op, dat onderscheiden moet worden 'tussen het wezen van het verbond der genade, waarin de beloften des levens in Christus aan de uitverkorenen vermaakt zijn, én de bediening van het verbond, zoals die hierboven omschreven wordt in de Dordtse Leerregels II.5. In het licht hiervan zal dan ook de zonde van ongeloof onverzwakt als zonde moeten gepredikt worden.'

Ten aanzien van de uitspraak van de Particuliere Synode van 1948, dat de onbekeerde 'niet pleiten mag en moet op de belofte', stelt het rapport het volgende:

'In deze uitspraak, die, losgemaakt van de strijd waarin deze plaatsgreep, ongetwijfeld verkeerd kan gebruikt worden, heeft de Particuliere Synode bedoeld te betuigen, 'dat alleen het geloof een recht van bezit tot de beloften Gods geeft, uit kracht van de vereniging met Christus, in Wie al de beloften ja en amen zijn. (Johannes 3:36,

Die in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven) zoals gesteld in het boven aangehaald werkje, *Het verbond der genade*, vraag 84.

Er is geen sprake van te willen ontkennen dat de prediking van het Evangelie niet de hoorders ernstig zou roepen tot bekering en geloof en alzo ook tot zulk een gebed, waarin van de Heere begeerd mag en moet worden alles wat tot het leven en de gelukzaligheid van node is. Zie vraag 83, *Verbond der genade*. Wat voor recht tot de beloften hebben de hoorders van het Evangelie door deze algemene overmaking ervan? Een recht van toegang tot de beloften en al de goederen die er in toegezegd worden, zodat ze niet te verontschuldigen zijn als zij niet geloven, Johannes 3:18.'
Ten slotte gaat de commissie in op de vraag of het aanbod der genade een vruchtgevolg is van de verdienste van Christus. In het rapport wordt dan het volgende gesteld:

'Alhoewel uw commissie het woord 'vruchtgevolg' vanwege zijn omstreden betekenis niet gebruiken wil, menen we dat in de dogmatiek van wijlen ds. G.H. Kersten duidelijk gesteld wordt, dat het profetisch ambt van Christus ook daarin zich openbaart, dat ook 'verworpenen enige onderwijzing en zelfs verlichting des Heiligen Geestes ontvangen. Deze wijdere uitstrekking van de prediking des Woords en daarmede van het profetisch ambt van Christus, doet ons echter zien dat Christus van de algemene genade niet is uit te sluiten.' (blz. 107, *De gereformeerde Dogmatiek,* deel I).'

2. Generale Synode 1977

Op de Generale Synode van 1977 diende een appèl. In het rapport van de in verband met dit appèl benoemde synodale commissie worden belangrijke uitspraken gedaan over de prediking. Ten aanzien van de vraag wanneer er sprake is van een voorwaardelijk Evangelie stelt de commissie het volgende:

'Zij meent dat het prediken van een voorwaardelijk Evangelie zou betekenen het stellen van voorwaarden, door de mens te vervullen, alvorens Christus hem zou mogen worden gepredikt. Doch de commissie acht het volstrekt geen brengen van een voorwaardelijk Evangelie, indien de dienaar des Woords op schriftuurlijke wijze het voor Christus plaatsmakende werk des Heiligen Geestes in het hart van de zondaar predikt, met andere woorden: de weg, waarlangs de zondaar tot Christus komt. Worden ook in de Heilige Schrift de Evangelienodigingen niet menigmaal gericht tot dorstigen (Jesaja 55:1), tot vermoeiden en belasten? (Mattheüs 11:28). Zou daar dan ook sprake zijn van een voorwaardelijk Evangelie?'

De commissie verwijst dan naar de Dordtse Leerregels II.5.

'Uw commissie spreekt als haar overtuiging uit, dat het uit de Dordtse Leerregels II.5 geciteerde voluit in de prediking in onze gemeenten dient te blijven doorklinken. De dienaar des Woords predike niet de wet aan de onbekeerden en het Evangelie aan de overtuigden, doch hij predike wet en Evangelie aan de gehele gemeente. Hij neme daarbij zijn uitgangspunt niet in de dode zondaar, maar in het welbehagen Gods en in het werk van de Drie-enige God in het hart van Zijn volk. Christus zal –naar het woord onzer belijdenis, volgens Dordtse Leerregels III/IV.9– in het Evangelie aan álle hoorders aangeboden moeten worden. Er is echter een tweeërlei aanbieding, één uitwendig en welmenend in de bediening des Woords, en één, vergezeld van de krachtdadige toepassing door de Heilige Geest. Wij wijzen op het onderscheid, dat Calvijn in zijn verklaring van Genesis 17:7 maakt tussen de uitwendige aangeboden genade, en die genade, welke de uitverkorenen alleen krachtdadig ontvangen. De dienaar des Woords sta naar die heilige evenwichtigheid, niet af te doen van de volstrekte en ontzettende doodsstaat des mensen, noch af te doen van de ruimte die er in Christus is voor de grootste der zondaren.'

In het rapport stelt de commissie, dat in de prediking niet mag ontbreken 'het ontgrondende, ontblotende, verbrijzelende en verbrekende werk des Heiligen Geestes in het hart van de zondaar,

vóór deze ertoe verwaardigd wordt Christus 'met afgekapte handen' als zijn Zaligmaker aan te nemen'.

Met nadruk wordt door de commissie gesteld, dat die ontgronding, ontbloting, verbrijzeling en verbreking geen 'aan de levendmaking van de zondaar voorafgaande bevindingen zijn, die hem geschikt zouden maken voor het ontvangen van de genade Gods'. Het zijn geen 'door de mens te vervullen voorwaarden, voorafgaande aan het komen tot Christus.' Het zijn integendeel vruchten van het werk van de Geest der wedergeboorte.

De commissie verwerpt verder de opvatting 'dat de kennis der ellende ontstaat in de confrontatie met het kruis van Christus, en dat dit het ontdekkende element in de prediking zou zijn'. Hoewel de commissie erkent 'dat in het leven van Gods kinderen een 'confrontatie met het kruis van Christus' leidt tot diepere ontdekking aan hun verdorvenheid en onmacht ten goede', stelt zij met nadruk, dat 'de kennis der zonde is uit de wet Gods (Romeinen 3:20; Heidelbergse Catechismus, Zondag 2)'. Zij benadrukt 'de noodzakelijkheid van een scherpe prediking der heilige Wet Gods'.
De commissie zegt dan in haar rapport: 'Wij belijden, dat de inwendige roeping geschiedt door Woord en Geest. In die inwendige roeping heeft de wet Gods een haar van God toebedeelde functie, welke functie in de prediking volstrekt niet ontbreken mag. De dienaar des Woords mag Gods wet niet prediken met het 'voornaamste doeleinde om terrificatie of verschrikking in des mensen conscientie te veroorzaken; de aarde in een hel te veranderen en dan de mensen te laten liggen' (Alexander Comrie, *Heidelbergse Catechismus*, 1938, blz. 46), doch hij heeft Gods wet nochtans te prediken, omdat de Heere die gepredikt wil zien in haar drieërlei functie, als kenbron der ellende, als tuchtmeester tot Christus en als leefregel der dankbaarheid.'

Ten aanzien van de prediking van de orde des heils zegt het rapport ten slotte: 'De Heere heeft een heilige orde, waarin Hij Zijn volk bekeert, hoewel de leidingen en wegen, die Hij met Zijn kinderen gaat, verschillend kunnen zijn. Helaas moet worden opgemerkt, dat door

sommigen deze orde en het prediken van de noodzakelijkheid van een innerlijke doorleving van deze orde des heils wordt aangemerkt als het prediken van een 'bekeringsschema.'

3. Generale Synode 1986

Op de Synode diende een appèl. In het rapport van de synodale commissie wordt een vijftal afzonderlijke onderwerpen betreffende het genadeverbond aan de orde gesteld, namelijk:
1. Het wezen van het genadeverbond;
2. de verschillende bedelingen van het genadeverbond;
3. de bediening van het genadeverbond in de laatste bedeling;
4. schenking en deelachtigmaking;
5. wat wordt in de doop betekend en verzegeld.

1. Het wezen van het Genadeverbond

'Wij menen... te moeten stellen:
a. dat Christus het Hoofd is der gemeente.
Efeze 1 : 22: 'En heeft alle dingen Zijn voeten onderworpen, en heeft Hem
der gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen.' (zie ook: Efeze 4:5; 5:23 en Kolossenzen 1:18) en dat Hij de Zijnen zo ook vertegenwoordigt als Hoofd van het genadeverbond (Romeinen 5:12-21).
b. dat het genadeverbond niet bij Abraham een aanvang neemt, maar dat het verbond met Abraham tevoren aan Adam is geopenbaard. Genesis 3:15: 'En Ik zal vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw en tussen
uw zaad en tussen haar zaad, datzelve zal u de kop vermorzelen, en gij zult het de verzenen vermorzelen.'
c. dat het genadeverbond in zijn wezen staat onder de beheersing van de
verkiezing, zoals God Zelf zegt, Genesis 17:20, 21: 'En aangaande Ismaël... Ik zal hem tot een groot volk stellen; maar Mijn verbond zal Ik met Izak oprichten.' Daarop ziet de apostel Paulus, als hij

schrijft: Romeinen 9:7: 'Noch omdat zij Abrahams zaad zijn, zijn zij allen kinderen, maar: in Izak zal u het zaad genoemd worden.' En dezelfde apostel schrijft in Galaten 3:29: 'En indien gij van Christus zijt, zo zijt gij Abrahams zaad en naar de beloftenis erfgenamen.' d. dat eenieder persoonlijk in een verbond met God moet komen en aldus deel moet krijgen aan het wezen van het genadeverbond door waarachtige bekering (Efeze 2:3, 12, 13, Titus 3:3-7), zoals ook al bij het volk Israël ieder persoonlijk werd genodigd tot dit eeuwig verbond, om aan de beloften ervan deel te krijgen: Jesaja 55:3: 'Neigt uw oor, en komt tot Mij, hoort, en uw ziel zal leven; want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden van David,' (zie ook Ezechiël 16:60, 62).'

Indien geloof en gehoorzaamheid niet nodig zijn om in het verbond te worden opgenomen, om zo tot een in-zijn te komen, maar wel om erin te blijven, dan zou dat volgens het rapport van de commissie betekenen, dat het in-zijn in het verbond van een andere orde is dan het in-blijven, 'en dan is het een wankel verbond en niet het verbond des vredes, dat God met de Zijnen opricht, en waarvan geldt: 'Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond des vredes zal niet wankelen. zegt de HEERE, uw Ontfermer' (Jesaja 54:10).

De commissie wijst in dit verband op hetgeen onze gereformeerde vaderen leerden in de Dordtse Leerregels. 'Zij leerden uitdrukkelijk, dat het Middelaarswerk van Christus, dus alles wat Hij deed om het genadeverbond van kracht te doen zijn, zich alleen uitstrekt tot de uitverkorenen, en dus, dat het genadeverbond onder de beheersing staat van de verkiezing. DL II.8: 'Want dit is geweest de ganse vrije raad, de genadige wil en het voornemen Gods des Vaders, dat de levend- en zaligmakende kracht van de dierbare dood Zijns Zoons zich uitstrekken zou tot al de uitverkorenen, om die alléén met het rechtvaardigmakend geloof te begiftigen, en door ditzelve onfeilbaar tot de zaligheid te brengen, dat is: God heeft gewild, dat Christus door het bloed Zijns kruises (waarmee Hij het nieuwe verbond bevestigd heeft) uit alle volkeren, stammen, geslachten en tongen, die allen en die alleen

krachtiglijk zou verlossen, die van eeuwigheid tot de zaligheid verkoren en van de Vader Hem gegeven zijn...'

Bij de Verwerping der dwalingen in datzelfde hoofdstuk wordt als tweede dwaling genoemd, dat Christus' dood niet geweest zou zijn om het nieuwe verbond der genade door Zijn bloed te bevestigen, waartegenover wordt gesteld, dat Christus van het nieuwe verbond Borg en Middelaar geworden is (Hebreeën 7:22) en dat een testament vast is in de doden (Hebreeën 9:15, 17). Te stellen, dat geloof en gehoorzaamheid nodig zijn om in het verbond te blijven, zonder te benadrukken, dat men eerst door wedergeboorte in het verbond moet worden opgenomen, verduistert de leer van Gods soevereine verkiezing tot de zaligheid (vgl. DL. I, Verwerping der dwalingen 1). Ook in het vijfde hoofdstuk van de Dordtse Leerregels wordt bij de weerlegging van de eerste dwaling uitdrukkelijk geleerd, dat volharding, ook nodig om in het verbond te blijven, een genade is, die uit de verkiezing voortvloeit. Ook daar wordt het verbond gezien als staande onder de beheersing van de verkiezing.

2. De verschillende bedelingen van het genadeverbond

'Onze vaderen maken onderscheid tussen de bediening (administratie) en de bedeling (oeconomia) van het genadeverbond (onder andere Olevianus en Witsius). Door de bediening krijgt het verbond gestalte door onder meer prediking en sacramenten. De vier bedelingen zien op de vier verschillende openbaringsvormen.'

Het rapport van de commissie wijst erop, dat het noodzakelijk is oog te hebben voor de verschillende bedelingen van het genadeverbond. Daarbij mogen de verschillende bedelingen niet vereenzelvigd worden met het wezen des verbonds. Ook mag binnen het wezen des verbonds niet gesproken worden over tweeërlei kinderen des verbonds. Als men stelt, dat het verbond pas een aanvang neemt bij Abraham, dan gaat men voorbij aan de particuliere bedeling van het genadeverbond. 'Allen, die voor Abraham deel kregen aan de beloofde heilsgoederen, kregen dit op geen andere grond dan Abraham, namelijk op grond van het werk

van de Middelaar van het genadeverbond, al aan Adam en Eva beloofd. Ook kregen zij dit op geen andere wijze, namelijk door het geloof in de verbondsbeloften. Het spreken over verbondsbreuk tijdens de oudtestamentische bedeling behoeft niet 'curieuselijk onderzocht', maar is te verklaren uit het feit, dat de nationale bedeling als bedeling de vorm van een verbond kreeg. Deze vorm, die een schaduw was, werd dan verbroken; nimmer het wezen!

3. De bediening van het genadeverbond in de laatste bedeling

De commissie benadrukt, dat er onderscheid is tussen de beloften van het Evangelie en de beloften des verbonds. Als men dat onderscheid uit het oog verliest, is er het gevaar, dat het verbond der genade opgaat in een loutere aanbieding van het heil. 'De vastheid van het verbond wordt erdoor aangetast en van de leer, dat God Zijn verbondsbeloften onfeilbaar in de zijnen vervullen zal, blijft dan niet veel meer over. De vervulling van de beloften wordt dan toch ten diepste afhankelijk gesteld van de geloofsaanvaarding van de mens, en het genadeverbond wordt dan tot een voorwaardelijk verbond gemaakt.'

De commissie is van oordeel, dat het 'van het grootste belang is, scherp te onderscheiden tussen de aanbieding der genade, komend tot allen die het Woord horen, welmenend en ernstig (DL II.5 en III/IV.8) enerzijds, en de beloften des verbonds anderzijds. Deze verbondsbeloften zijn de toezeggingen, die God de Vader van eeuwigheid vermaakte in de raad des vredes aan de Borg, het Hoofd en de Middelaar van het verbond der genade.

Zij gelden Christus, en degenen die van Christus zijn, namelijk Zijn uitverkorenen. Het aanbod van genade kan door ongeloof en verharding worden verworpen: de verbondsbeloften zullen daarentegen nimmer hun vervulling missen. Wie de vervulling der verbondsbeloften afhankelijk maakt van het gelovig aanvaarden van de mens, berooft het genadeverbond van zijn kracht.'

De commissie waarschuwt tegen de opvatting, dat de beloften van het

verbond der genade andere beloften zouden zijn dan die van het verbond der verlossing en tegen de suggestie, dat alleen de beloften van het verbond der verlossing zeker zijn, en die van het genadeverbond niet. 'Alhoewel men een onderscheiding tussen het verbond der verlossing en het verbond der genade kan toestaan, zo meent de commissie, dat een scheiding in beloften en partijen sterk veroordeeld moet worden. In wezen is er geen onderscheid tussen het verbond der verlossing en het verbond der genade.'

4. Schenking en deelachtigmaking

De synodale commissie gaat vervolgens in op de opvatting, dat er verschil is tussen schenking en deelachtigmaking van de zaligheid en dat dit niet alleen slaat op de Evangeliepredikinq, maar ook op de doop. De gedoopten zouden dan de zaligheid in Christus reeds in de belofte hebben, hoewel deze hen nog door de Heilige Geest deelachtig moet worden gemaakt. Het zou dan schriftuurlijk zijn om te stellen, dat alle gedoopte kinderen de zaligheid in Christus hebben, niet onderwerpelijk, maar voorwerpelijk, in de toezegging.
Het 'schenken' zou dan slaan op de belofte, die in de doop door de Drie-enige God gedaan wordt. Het woord 'toezegging' zou dan niet betrekking hebben op de toezegging van het Evangelie, maar op de toezegging van de Verbondsgod, in de doop gedaan.

Het rapport van de commissie veroordeelt een dergelijk spreken over schenking en deelachtigmaking. 'De reformatoren gebruiken het woord 'schenken' wel voor het aanbod van genade. Het verbond is echter meer dan aanbieding van genade, die nog deelachtig gemaakt moet worden door het werk van de Heilige Geest. In het verbond spreekt de HEERE, Die zegt, wat Hij in Christus doen zal en zijn wil voor Zijn uitverkorenen. Dit mag niet met de aanbieding van de genade vereenzelvigd worden, die in de Evangeliepredikinq geschiedt.
Wij willen met de hervormers spreken over de doop als over een zichtbaar en verzegeld Evangelie, maar vinden het niet juist om te stellen, dat God aan ieder kind de belofte doet om het te wederbaren en Christus in te lijven.'

Het commissierapport wijst er dan op, dat het noodzakelijk is duidelijk uit elkaar te houden, wat God in het Evangelie iedere zondaar belooft, en wat God in de verbondsbeloften aan de uitverkorenen belooft. 'Wat het Evangelie belooft, moet ons deelachtig gemaakt worden. In de verbondsbeloften wordt niet alleen de zaligheid beloofd aan een iegelijk die gelooft, maar ook de noodzakelijke deelachtigmaking door de Heilige Geest wordt daarin beloofd.'

De commissie stelt dan, dat als men zegt dat een 'geschonken belofte' door ongeloof kan worden verworpen, men dan wel duidelijk moet maken, of men de verbondsbelofte of het aanbod van genade bedoelt. En als men nadrukkelijk onderscheid maakt tussen schenking en deelachtigmaking van de belofte, dan moet men duidelijk stellen, dat dit slechts ziet op de aanbieding, die in het Evangelie geschiedt. Als men de termen 'schenking en deelachtigmaking' voor de verbondsbelofte gebruikt, dan komt men terecht bij de leer der drie verbonden.

Het rapport van de synodale commissie stelt dan het volgende: 'Ds. G.H. Kersten keert zich tegen het gebruik van het woord 'schenking', wanneer men eronder verstaat wat door God in het verbond beloofd en door de doop bevestigd wordt. Hij noemt het 'krachteloze goddelijke schenkingen' en betoogt terecht, dat het verbond meer is dan een schenking, die zonder deelachtigmaking geen kracht tot zaligheid verkrijgt. Hij besluit: 'Het genadeverbond is een wezenlijk verbond en bestaat niet slechts in de aanbieding van Christus en Zijn heilsweldaden; het maakt elk bondgenoot Christus deelachtig.' (*De gereformeerde Dogmatiek*, deel 1, blz. 312).

5. Wat wordt in de Doop betekend en verzegeld?

De synodale commissie keert zich tegen de opvatting, dat het in het Doopformulier zou gaan over alle gedoopte kinderen, die de zaligheid in Christus zouden hebben, hoewel deze hun nog door de Heilige Geest zou moeten worden toegepast. Het 'hebben' in het Doopformulier zou

dan betekenen een hebben in de belofte, maar nog niet in het bezit. Volgens deze opvatting kan door ongeloof het verbond verbroken worden. Het betuigen en verzegelen van de Heilige Geest in de doop wordt dan gezien als aan alle kinderen gedaan. Krachtens deze verbondsbeloften zou God de Vader de gedoopten tot Zijn kinderen rekenen.

Deze opvatting wordt in het synodale rapport verworpen. De commissie stelt dan dat deze opvatting:
'a. De beloften van het verbond algemeen maakt en onvoldoende oog heeft voor het feit, dat deze verbondsbeloften Christus en Zijn geestelijk zaad gelden. Indien men stelt, dat God in de doop ieder gedoopte belooft in het bezit van de verbondsgoederen te stellen, strijdt dit tegen Genesis 17:21: 'Maar Mijn verbond zal Ik met Izak oprichten, die u Sara op deze gezette tijd in het andere jaar baren zal' en Galaten 4:23: 'Maar gene, die uit de dienstmaagd was, is naar het vlees geboren geweest; doch deze, die uit de vrije was, door de beloftenis.'

De commissie stelt dan, dat men oog moet hebben voor de vrijmacht Gods en het feit, dat het genadeverbond staat onder de beheersing van de uitverkiezing.

Ten aanzien van de afgewezen opvatting, wordt dan vervolgens gesteld, dat deze:
'b. Het verbond der genade tot een wankel verbond maakt, dat verbroken kan worden. De verzegeling in de doop maakt men ook krachteloos, want de verwerkelijking daarvan hangt dan af van de geloofsaanvaarding door de gedoopte. Dit strijdt tegen Genesis 15 en Jesaja 54, en tegen het gehele verbondsspreken Gods, waarbij steeds gewaagd wordt van: 'Ik zal geven...' en 'Ik zal zijn...' De verbreking van het verbond waarover in de Schrift gesproken wordt, ziet op de uiterlijke betrekking tot het verbond. Het verbond kan naar zijn wezen noch verbroken, noch teniet gedaan worden. c. ...Het verschil tussen wezen en bediening van het verbond vertroebelt. Al noemt de HEERE geheel Israël Zijn volk en al zijn aan hen als volk beloften gedaan, dit maakt de besnedenen onder het Oude Testament en de gedoopten onder het Nieuwe Testament nog geen wezenlijke kinderen van God ook al worden

zij soms 'kinderen des Koninkrijks' genoemd.'

De commissie stelt dan dat de uiterlijke betrekking tot het verbond duidelijk wordt overschat, wanneer men stelt, dat krachtens deze verbondsbeloften God de Vader de gedoopten rekent tot Zijn kinderen. Het rapport stelt dan het volgende: 'En wat de toezegging van de Heilige Geest betreft, die in de doop wordt gedaan, ook daarbij moet gedacht worden aan de tweeërlei kinderen van het verbond. De belofte van de Heilige Geest, waarover het Doopformulier spreekt, heeft betrekking op het brengen in Christus' gemeenschap. Geen anderen worden in Christus' gemeenschap gebracht, dan die reeds in het verbond der verlossing aan Christus gegeven zijn. Verwerving en toepassing van het heil zijn niet te scheiden, dus alleen bij hen voor wie de zaligheid verworven is, past de Heilige Geest die ook toe. Deze belofte van de Heilige Geest is aan het zaad der kerk gedaan en wordt naar Gods vrijmacht alleen in de uitverkorenen vervuld.'

De uitspraak, dat 'de beloften toch uitsluitend voor de Kerk zijn', heeft naar de mening van de commissie betrekking op de verbondsbeloften, die in Christus ja en amen zijn; 'het ziet dus op het deel hebben aan de beloofde heilsgoederen. Dit behoeft zeker niet in strijd te worden geacht met het bevel, de beloften van het Evangelie alle mensen te verkondigen met bevel van geloof en bekering. (DL II.5).'